

MOLIÈRE

İNSANDAN KAÇAN

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BEDRETTİN TUNCEL

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

II.
BASIM

Genel Yayın: 2875

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MOLİÈRE
İNSANDAN KAÇAN

ÖZGÜN ADI
LE MISANTHROPE

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN
BEDRETTİN TUNCEL

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2010
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
HANDE KOÇAK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

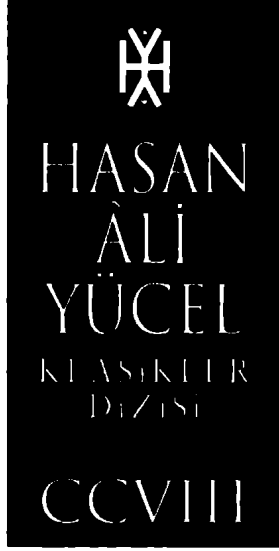
I. BASIM, EKİM 2013, İSTANBUL
II. BASIM, OCAK 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-981-0 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. DEVEKALDIRIMI CAD. GELİNCİK SOK. NO: 6 KAT: 3
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 22749

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

MOLIÈRE

İNSANDAN KAÇAN

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN:
BEDRETTİN TUNCEL

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Bir Molière Oyunu ve Çevirisinin Öyküsü

I

Dilimize *İnsandan Kaçan* adı altında çevirdiğim *Le Misanthrope*, 3 yıl önce (1973) bütün dünyada ölümünün 300. yılı anılan büyük tiyatro ustasının (bu “büyük” sıfatını bilerek kullanıyorum; öyle ikide bir kullanıldığı gibi kullanmıyorum), evet, en büyük ustalardan birinin, Molière’in bir oyunu. İlk yazdığı *Soytarının Kıskançlığı* ile *Hekim Uçtu* isimli, sonradan ortaya çıkarılan iki kısa oyununu da sayarsak, bu oyun yarattığı 32 oyunun arasında tam ortalarda yer alıyor; bu oyun, Molière’in sanatının, ustalığının en olgun çağında, 44 yaşlarında iken (1666) yazdığı bir oyun. 1667 yılının başlarında Paris’te yayımlanan ilk baskısına bakarsak, oyunun ilk kez Paris’te, Palais-Royal sahnesinde, 1666 yılının 4 Haziran’ında kralın tiyatro grubu tarafından oynandığını öğreniriz. Ayrıca, Molière’in o yıl içinde bu oyunla birlikte *Zoraki Hekim*’i yazdığını hatırlarız.

Oyunun ortaya çıkışını, oyunun kaynaklarını inceleyenlerin günümüze gelinceye kadar vardıkları sonuçları şöyle özetleyebiliriz:

Molière bu oyunu 1664 yılında yazmaya koyulmuştur. Birinci perdeyi yazmış, üstelik edebiyat dünyasının eleştiri

alanında o yüzyılda en önemli kişisi Boileau'ya okumuştur. *Tartuffe*'un, 2 yıl öncesinden başlayarak yasaklanması, bu arada önceden hazırlayıp bir yana koyduğu "Kanaviçe"den yararlanarak düzyazıyla bir çırpıda *Don Juan*'ı yazıp bitirmesi, *İnsandan Kaçan*'ın tamamlanmasını geciktirmiştir. Yapılan incelemeler gösteriyor ki Molière bu yeni komedyasını aceleye getirmek istememiş, üzerinde uzun boylu düşünmüş, ona diğer tüm oyunlarına kıyasla çok daha fazla zaman ayırmıştır.

İlk oynanışından bu yana dikkatleri çeken, konusu açısından yazarın öteki oyunlarından ayrı bir çeşniye sahip olmasıdır, başka bir deyişle diğer oyunlarına benzemeyen *Le Misanthrope*'un kaynakları açısından da Molière'in kişisel yaşamından önemli izler taşıdığı anlaşılmıştır. Célimène'de karısının karakterinin çizgilerini bulanlar vardır. Zaten tüm oyunlarının aynasında, uzaktan yakından, onun yüzünü görmez miyiz? Karısından ayrıldığı sıralarda yazmaya başladığı, yukarıda belirttiğim gibi üzerinde iki yıl çalıştığı bu oyunda karakter incelemesinden, çözümlemesinden başka bir şey düşünmemiş görünüyor; oyunun farklılığı da buradadır. Molière oyunu hiçbir etki altında kalmadan yazmıştır, konu kendisine aittir. Bu yüzden de eserin özgünlüğü ağır basar. Kırkını geçtikten sonra yazdığı ve zamanla birçok yönden en değerli oyunları arasında anılan, kimilerince de en güzeli sayılan bu oyunun unutulmaz kişisi Alceste, yarattığı tipler arasında her zaman anılacaklardan biridir elbette. XIV. Louis Fransa'sının salon yaşamında özel yer tutan kibar kadın tiplerinin belki en ilginçlerinden birini, yaşamın tadını çıkarmaktan başka bir şey düşünmeyen, ince zekâlı, cinsinin özelliklerini unutturmayan, zaman zaman *Don Juan* yazarının genç karısını, Armande'ı hatırlatan, gerçekten orijinal bir salon kadını olan Célimène'i de yaratmayı başarmıştır. Denilebilir ki Molière hiçbir oyununda, ele aldığı tiplerin karakter incelemesini bu eserde olduğu kadar derinleştirme-

miştir. Başka oyunlarındaki sürükleyici aksiyonu bu oyunda bulamayız, ama diyalogların güzelliği, oyundaki kişilerin ilginç, derinliğine işlenmiş, belirginleştirilmiş özgün yanları bu eksiği giderecek niteliktedir; oyunun aksiyonunu konuşmaların canlılığı dışında aramayı gerekli görmemiştir Molière. Her şey, irili ufaklı olaylar, oyunun tüm kişileri, sanki elbirliğiyle Alceste'in değişik açılardan incelenmesine yarasın diye sahneye çıkarılmıştır. Başta Alceste olmak üzere, oyun kişilerinin kimlere benzedikleri uzun boylu araştırılmıştır, ama bu benzerlikler hiçbir şekilde örneklenememiştir. Hem böyle araştırmaların gereksizliği de çoktan anlaşılmıştır. Alceste'in kişiliğinde Molière'i görmek; Célimène'in hoppalıklarının Molière'in karısı Armande'in hoppalıklarını hatırlatması; oyunda hoşgörüyü, uysallığı, ölçülülüğü, dengeyi sağlar gibi görünen, bir anlamda uyumlu davranmaktan asla kaçınmayan Philinte tipinde o yüzyılın tüm edebiyat yazarlarını ürküten Boileau'dan çizgiler bulmak; kısacası o kişilerde başkalarını aramak, oyunun değerine bir şey katmaz elbette. En iyisi, en doğrusu o kişilerin şuna buna değil, kendilerine benziyor olduklarını ifade etmektir.

II

Rousseau'nun ünlü filozof ve matematikçi d'Alembert'e yazdığı *Oyunlar Üzerine Mektup*'ta (1758), hakkında "*İnsan bu hayranlık uyandıran oyuna bir kez daldı mı, ondan kendini kurtaramaz; onunla düşüp kalktınız mı yeni güzellikler bulursunuz.*" dediği *Le Misanthrope*'da, ele alınıp işlenen sorunların eskimeyen, her zaman canlı kalan, güncelliğini yitirmeyen, ayrıca Molière'in tüm oyunlarına evrensel değerini kazandıran nitelikler var. Oynandığı günden beri yol açtığı tartışmaların, yapılan incelemelerin genişliği, çeşitliliği, ne kadar önemli konulara el attığını göstermez mi?

Üç yüzyıldan beri sesini duyurması, seyirciyle konuşması, ona yakınlaşması elbette boşuna değildir. Molière'i gerçekten sevmiş, ona gönülden bağlanmış tiyatro adamlarından biri olan Jouvett gibi bir sanatçı, onun her oyununu bu yüzden bir "message", bir bildiri saymış; Molière'in eserlerinin, insanlar arasında en iyinin, en etkili anlaşmanın, en büyük sevginin, en sağlam dostluk bağlarının kurulmasını sağlayacak değerlere sahip olduğuna herkesten daha çok inanmıştır. Molière'in kullandığı dildeki sağlamlık, sadelik, anlaşılabilirlik ve eserlerindeki gerçeklik vurgusu oyunlarının yaşamını ölümsüzleştirmiştir.

Oyun üzerinde biraz duralım:

İnsandan kaçan adam, XIV. Louis dönemi Fransa'sının saray ve kent ilişkileri, genellikle toplum sorunları üzerinde dururken, namuslu vatandaş sıfatıyla o yüzyıldaki düzenden daha çok, o düzenin oluşumunda, yerleşmesinde etkili insan örneklerinden birkaçını karşımıza çıkarıyor; düzenin de, düzensizliğin de kaynağında o tür yaratıkların yerlerini belirliyor. Alceste işte böylesi insanlardan, insan kılığındaki zavallılardan kaçıyor; kendi anlayışındaki gerçek insandan kaçmıyor, aradığını bulamadığından toplumdan uzaklaşıyor. İnsanın insandan bu kaçışını eski çağlardan beri güzelliğini yitirmemiş bir kitapta, Plutarkhos'un *Ünlü Kişilerin Yaşamları*'nda buluyoruz. Plutarkhos Romalı devlet adamı Marcus Antonius'u anlatırken, onu İsa'dan önce beşinci yüzyılda malını mülkünü yiyip bitirdikten sonra tüm tanıdıklarının, yakınlarının yüzüstü bırakıp gittikleri Atinalı Timon'a benzetir. *Seçme Yazılar*'ını Nurullah Ataç'ın dilimize kazandırdığı Samsatlı Lukianos da en güzel diyaloglarından birini, *Timon* ya da *İnsandan Kaçan*'a, o bahtı kara Timon'a ayırmıştır. Shakespeare de *Atinalı Timon*'da bu kimselere benzemeyen insan örneğini, dalkavukların arasında başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Molière'in Alceste'inin hiç hoşlanmadığı için dalkavukları yoktur. Sağında solunda

dolaşanlarda insanı insan yapan, zoolojik yaratık olmaktan kurtaran değerleri, özellikleri bulamadığından boyuna kendini paralar, öfkelenir.

Vilar'dan sonra Fransa'nın en değerli tiyatro adamlarından biri sayılan Planchon, Molière'in *George Dandin*'i için söylediği "*Biz bu oyunu seviyoruz çünkü geçen ay yazılmıştır. Bizim için 'klasik' bir yazarın tanınlanması da budur.*" sözünü Molière oyunlarının birçoğuna uygulayabiliriz, özellikle *İnsandan Kaçan*'a.

Oyunda kimileri enine boyuna değilse de birkaçı iyice işlenmiş temalar bulunduğu ilk bakışta göze çarpıyor; bunlardan biri, namuslu insan, kültürlü insan, örnek insan tipi. XVII. yüzyılın belki en çok değer verdiği konulardan biri.. Bilgili, kültürlü, terbiyeli, nezaketli, cesaretli, erdemli, oturup kalkmasını, yaşamasını bilen, dengeli insan örneği. Eski-den bizde "efendi" sıfatıyla anılan insan örneği. Philinte ile Éliante'ın bir ölçüde, bir erkek ve bir kadın olarak bu örneği temsil ettikleri söylenebilir. Oyunda karşımıza çıkan küçük markiler, o yalancı kibarlar, bu bakımdan pek acınacak durumdadırlar. Alceste'in özlediği insan örneğinde, dışta kalan, yapmacıklı terbiye ve nezaket yerine, doğal, içten gelen, kimseyi rahatsız etmeyen bir nezaket ve terbiye olmalıdır. Yalnızlık konusu da oyunda dikkati çeken temalardan biridir. Paris'ten, saraydan, salonlardan, eğlencelerden uzak yaşamak. Yanında dolaşan ikiyezlü, ortayolcu, değersizliklerini akla gelmedik yollarla örtmeye çalışan; "gidene ağam, gelene paşam" diyenlerin semtine uğramamak. Kendini dedikodu kuyusuna atan, seveni, beğeneni, isteyenini olmadığı için sözde sofuluğa sığınan, içi kurtlu peynir gibi kaynayan dışı Tartuffe Arsinoé bu "yalnız" insanın çok ilginç bir temsilidir. Yalnızlığın, bencilliğin ilacı olan dostluğa, arkadaşlığa gelince Philinte kuşkusuz bunu en iyi biçimde canlandırmaktadır.

Kibarların yaşamı ile ilgili konular, bu arada Célimène'in salonu, Oronte'un "sonnet"si, saray geleneklerinden daha

çok –çünkü Molière saraya karşı saygılıdır– o gelenek ve yaşam içindeki dalkavukların, otlakçıların bir eleştirisidir. Molière’in birçok oyununda adamakıllı hırpaladığı ve adaletsizliği adalet sayanlarla ilgili iğnelemeleri (*Adalet benden yana, mahkeme ondan yana...*), davaların sürüp gitmesi, dava usullerinin karışıklığı, çetrefilliliği, yeteneksiz yargıçların çoğalması, avukatların sonu gelmeyen gevezelikleri, mahkeme kararlarının tutarsızlığı... Bunların Molière’i sık sık bu önemli konuya eğilmeye zorladığı anlaşılıyor.

Tartuffe yüzünden uğradığı saldırıların tepkisini, özellikle din sömürücülüğü konusunda oyunda yer yer, hele Célimène’in can düşmanı Arsinoé adını taşıyan kadında bütün açıklığı ile görüyoruz. Düzmece dindarlığın en yaman eleştirisi olan *Tartuffe*’ün bu oyundan iki yıl önce (1664) yazıldığı halde yasaklanması karşısında Molière’in bu Arsinoé tipini yaratması, yasağın acısını bir ölçüde çıkarmaya yarımıştır denilebilir. Kaba sofuluğun, yobazlığın büyük düşmanı Molière bu konudaki ikiyüzlülükleri *Tartuffe* olayının sürüp gittiği bir sırada unutamazdı elbette.

Molière, *Versailles Tuluatı*’nda yeni komedyanın (klasik Fransız komedyasını Molière yaratmıştır) tanımını şöyle yapıyor: “Komedyanın amacı, genellikle insanların eksikliklerini ortaya dökmektir, özellikle yaşanan yüzyıl insanların eksikliklerini.” Bu tanımlamada kendi yüzyılının insanını aşıp günümüze kadar tüm insanlığı içine alması, onun yaratma gücünün üstünlüğünü gösterir. Klasik Fransız komedyasını yaratan insanın oyunlarında karşılarına dikildiği ve yaşamı boyunca rastladığı densiz, entrikacı, kara çalıcı, değersiz birtakım insanlara karşı kullandığı tek silah gülmek, güldürmek olmuştur. Bu anlayışı ile de tiyatro dünyasının belki en halktan yana olan, en çok sevilen adamı odur. Denilebilir ki Molière, oyunlarının zengin varlığı ile gerçekliği açığa vurmak için yaşamları boyunca uğraşıp didinen yazarların çok değerli bir örneği olarak ölmezliğini sürdürecektir.

III

Beş perdelik “manzum” bir komedya olan *İnsandan Kaçan* ilkin 105 yıl önce (1871) Vefik Paşa’nın Molière’den dilimize kazandırdığı ve ülkemizde Batılı anlayıştaki tiyatronun yerleşmesinde çok büyük payını unutamayacağımız 16 oyunu arasında basılmıştır. Paşa bu oyunu *Adamcıl* adı ile 10 heceli, uyaksız, arada bir uyaklı dizelerle çevirmiştir. Dili bugün için ağdalı sayılabilir; Paşa’nın gelenek ve göreneklerimize uyarladığı diğer Molière oyunlarındaki sadeliğe belki pek uymayan bir biçimde ama gene de temiz, düzgün bir Türkçedir kullandığı. Bir örnek vermiş olmak için ikinci faslın birinci meclisinin başında Alceste ile Célimène’in aralarındaki konuşmayı aşağıda veriyorum:

ALSEST

Temizcesini ben diyeyim mi?
Hanım, tavrınızdan hoşlanamam.
İçimde safra galebe eyler.
Artık dargınlık topuğa çıkar.
Münasebeti katetmeliyiz.
Başka türlü söz, aldatma olur.
Evvel ve âhır katı ülfetle
Bir müfarakat etmemiz derkâr...
Bin kere bunun aksin vâdetsem
İcrâsı muhâl, hulkum âşikâr.

SELİMEN

Öyleyse bana tâzir etmeye
Gelmişsiniz siz ben avdetimde.

ALSEST

Bunda tâzir yok. Sizin tabiat
Her gelen ava kapıyı açmak;
Âşıklar etrafınızda fıkrrar.
Buna derunum artık katlanmaz...

Vefik Paşa yer yer kısaltmalara, atlamalara giderek oyunun aslındaki on iki hecelik dizeleri ona indirip, “nazım” kalıbını daraltmıştır. Böylelikle dizelerin aslındaki ölçü, ritim yitirilmiş; ölçü daraldığından anlamların tümünün karşılanması güçleşmiştir. Bu tutum da ister istemez oyun boyunca kısaltma, atlama, ekleme, değiştirme yollarını açmıştır. *Adamcıl*’ı Osmanlı Tiyatrosu da denilen Gedikpaşa Tiyatrosu repertuvarında görmüyoruz. Paşa’nın Bursa valiliği sırasında (1882-1885) sahneye çıkarıp çıkarmadığını da bilmiyoruz. Oyunun başlığı *Adamcıl*’ın Le Misanthrope’u karşıladığı söylenemez; “adamcıl” daha çok insandan ürkmeyen, insana sokulan, onu seven anlamına gelir ama Vefik Paşa insandan kaçan anlamında kullanmıştır bu sözcüğü. 1941 yılında aynı adla Dr. Ali Süha Delilbaşı’nın Milli Eğitim Bakanlığı’nca yayımlanan Fransız Klasikleri dizisinin ilk kitabı olarak çıkan ve düzyazı biçiminde yeniden çevirdiği oyun aslının anlaşılması yönünden ileri bir adım olmakla birlikte, aradan otuz beş yıl geçtiğinden dili eskimiştir. Ayrıca, aslındaki ritim düzyazı içinde yitirilmiştir. Konuşmaların da yazı diline, kitap diline uygunluğu ilk bakışta göze çarpmaktadır. Kendisini yakından tanımış olduğum bilgili, kültürlü Delilbaşı’yı burada anarken, Molière’den başka çeviriler yaptığını da hatırlatmalıyım: *Soytarının Kıskançlığı* (*La Jalousie du Batbouillé*), ilkin 1937 yılında Ankara’da bastırdığı, sonradan, artık tarihe karışmış olan Tercüme Bürosu’nun Fransız klasikleri arasında yeniden düzeltilmiş olarak yayımlanan *Kibarlık Budalası* (*Le Bourgeois Gentilhomme*) (1943), gene aynı dizide çıkan *Bilgiç Kadınlar* (1944). Rahmetli doktorumuzun tiyatroyu, özellikle Molière’i ne kadar sevdiğini biliyoruz. Otuz beş yıl önce yaptığı *Adamcıl* çevirisinin Vefik Paşa metnini “*Hiç gözümüzden ayırmadık ve bu sebeple aslıyla satır satır, kelime kelime karşılaştırmamız mümkün oldu.*” diyerek gerçekleştirdiğini anlıyoruz. Ben de tam tersine, Paşa’nın çevirisine hiç bakmadım, ona saygı

gösterip bir yana koydum, çünkü dil ve anlam açılarından yeni baştan ele alınması gereken bir oyun karşısında olduğuma daha baştan inanmıştım. Adını da herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için değiştirdim ve oyunun 1808 dize tutan metnini o uzunlukta, uyak aramadan, ama denk gelince de “buyur” diyerek, uyaklı olarak, aslının on iki hecesini de unutmadım, o 1808 dizeyi ne eksik, ne fazla, serbest dize biçiminde olduğu gibi karşıladım, çevirdim.

Bu çeviriyi Fransa ile Türkiye arasındaki kültür anlaşmaları çerçevesinde Devlet Tiyatrolarımızla iş birliği eden genç bir tiyatro adamı, Paris’te Odéon Tiyatrosu’nun yönetiminde yer alan, Paris Konservatuarı’nda dersler veren Jean-Pierre Miquel ülkemizde sahneye koyuyor. Bütün bir yaz mevsiminde geceli gündüzlü bu oyunun dilimizde yeniden yer alması için çalıştım. Ortak dilimize, konuşma dilimize uymasına, anlam açıklığına özen gösterdim. Sonucun ne olduğu oynandıktan sonra anlaşılacak. Her çeviri bence bir yorumdur; bunu çok söyledim, çok yazdım. 1976 yılının ortalarında dil durumumuzu yansıtmayan bir Molière çevirisi bana göre boşuna yapılmış olur.

Jean-Pierre Miquel kendi ülkesinde genç kuşakların çok başarılı tiyatro adamlarından biri sayılıyor. Birçok mizansen ödülü almış, tiyatro edebiyatının klasiklerini yeniden yorumlamıştır. *İnsandan Kaçan*’ı yeni yazılmış gibi günümüz giysileri içinde sunması Molière’in çağdaş yönünü ortaya koyar. Bu genç tiyatro adamı benim anlayabildiğime göre birçokları gibi, kendini göstermek için, ele aldıkları eserleri kendilerine basamak yapmak için klasiklere el atanlardan değil, onlara hizmet için, onları günümüzde değerlendirmek için çalışanlardan biri. Bugün Comédie-Française’in başında bulunan ve *İnsandan Kaçan*’ı yeni anlayışlarla sahneleyenlerden Pierre Dux, Molière’in Evi adıyla anılan ve Fransız tiyatrosunun bir çeşit müzesi sayılan bir sanat kuruluşu, çağdaş oyunlara da yer verilmesi yolunda son çeyrek yüzyıl

içinde giriştiği “yenilenme” eylemleri çizgisindeki çalışmaları sürdürürken, Comédie-Française mizansen konusunda kurduğu danışma komisyonuna Claude Régy, Terry Hands, Jacques Rosner ve şimdi Türkiye’de *İnsandan Kaçan*’ı Paris’te ilk oynanışından 310 yıl sonra Devlet Tiyatromuzda sahneye koyan Jean-Pierre Miquel gibi değerleri davet etmiştir. Başta Cüneyt Gökçer olmak üzere Devlet Tiyatroları sanatçılarının Molière’in yıldızı altında iş birliği yapmasının güzel sonuçlar vereceğine inanıyor ve hepsine candan başarılar diliyorum.

Bedrettin Tuncel
(*Devlet Tiyatrosu Dergisi*, Sayı 64, Ekim 1976)

Kişiler

ALCESTE	Célimène'in âşığı.
PHILINTE	Alceste'in arkadaşı.
ORONTE	Célimène'in âşığı.
CÉLIMÈNE	
ÉLIANTE	Célimène'in kuzeni.
ARSINOÉ	Célimène'in arkadaşı.
ACASTE	Marki.
CLITANDRE	Marki.
BASQUE	Célimène'in uşağı.
DUBOIS	Alceste'in uşağı.

Fransız mareşalliğinden bir koruma eri.

Oyun Paris'te, Célimène'in evinde geçmektedir.

I. Perde

1. Sahne

PHILINTE, ALCESTE

PHILINTE

Ne oluyor? Neyiniz var?

ALCESTE

(*Oturur.*)

Bırakın beni, rica ederim.

PHILINTE

Peki ama söyleyin bana, bu aykırılık...

ALCESTE

Bırakın beni diyorum, gidin, görünmeyin.

PHILINTE

Hiç olmazsa öfkelenmeden insanları dinleyin.

ALCESTE

Öfkelenmek istiyorum ben, kimseyi de dinlemek istemiyorum.

PHILINTE

Anlamıyorum sizi bu sert çıkışlarınızla,
Arkadaşız ama, doğrusu, en başta kendim...

ALCESTE

(*Aniden ayağa kalkar.*)

Demek arkadaşız? Siz bunu silin defterinizden.

Bugüne dek arkadaşımsınız dedim;
Ama biraz önce ortaya çıktı foyanız,
Kesin söylüyorum, arkadaşınız değilim artık,
Kötü yüreklerde yerim olsun istemiyorum artık.

PHILINTE

Alceste, demek sizce suçum büyük?

ALCESTE

Elbette, ölmeniz yeridir utançtan;
Böylesi bir eylem bağışlanmaz,
Böyle şey, haysiyeti olanın kanına dokunur.
Bakıyorum, şakşakçılıkta kimseye göz açtırmıyorsunuz,
En tatlı okşamalardan da geri kalmıyorsunuz;
Sarılıp sarılıp öpmelerinizi,
Bağlılıkla, kullukla besliyorsunuz.
Sonra, size bu adam kim diye sorsam,
Adını bile diyemezsiniz doğru dürüst;
Yanından ayrıldınız mı, tavsar coşkunuz,
Bana da gelir, soğuk herifin biri der, çıkarsınız.
Böylesine düşündüğünün tersini söylemek,
Hakikaten rezillik, alçaklık, namussuzluk;
Başıma gelse böyle bir uğursuzluk,
Hiç durmam, acırım ama, asarım kendimi.

PHILINTE

Asılacak bir durum görmüyorum ben,
Çok rica ederim bağışlamanızı sizden,
Yargınızı şöyle size bırakıp
Gidip asmayayım kendimi bunun için.

ALCESTE

Pek soğuk bir eğlenme biçimi bu.

PHILINTE

Olabilir, ama nedir sizin istediğiniz?

ALCESTE

İnsan açıkyürekli, sözünün eri olsun istiyorum,
Gönlünden kopmayan tek sözü olmasın istiyorum.

PHILINTE

Biri gelir, sevinçle boynunuza atılırsa,
Siz de onu elbet öyle karşılırsınız.
Boşa çıkarmazsınız inceliğini elden geldiğince,
Sevgiye sevgi, bağlılığa bağlılık.

ALCESTE

Olmaz, o sizin birçoğu ortalıkta dolaşan
İnsanlarınızın o aşağılık tutumları bana gelmez;
Beni en çok tiksindiren şey,
O emret fındık kabuğuna gireyim diyenler,
Her önüne geleni şapır şupur öpenler,
O gönül okşayıcı laf ebeleri
O herkesle incelik yarışına çıkanlar,
Akılsızla akıllıyı bir tutanlar.
Neye yarar bir insanın sizi koltuklaması,
Dostluk, güven, sevgi sözü vermesi,
Ballandıra ballandıra sizi övmesi,
Bunları ilk rastladığı hödüğe de söylemesi?
Olmaz, olmaz öyle orta malı değer,
Biraz kendini biliyorsa eğer,
Hiç kimse istemez o namussuz değeri;
El âlemle bir tutulduktan sonra,
En şerefli insan bile ucuz şölenlere kalır;
Değerli tutulmak, yeğ tutulmak demektir,
Herkes değer vermek, değer vermemektir.
Madem ki zamanın çirkeflerine daldınız,
Siz, inanın, dışımızda kaldınız.
Değer konusunda hiç ayırım yapmayan
O sınırsız hoşgörü benim harcım değil;
Ben ayırt edilmek isterim başkalarından.
Kısacası, bana göre değil tüm insanları seven.

PHILINTE

İyi ama, kibarlar arasında oldunuz mu,
Göreneklere uymak zorundasınız.

ALCESTE

Yok öyle şey. Ağzının ölçüsünü vermeli acımadan
O yüzkarası sevgi düzmecesinin.
Adam olalım diyorum, adam; her durumda
Ne söylersek gelsin gönlümüzden.
Gönül konuşsun hep, duygularımız da
Hiç örtülmesin boş okşamalarla.

PHILINTE

Öyle durumlar vardır ki, salt açıklık
Gülünçtür, yersiz de düşer;
O ağır onurunuz sakın kırılmasın,
Arada bir iyidir içindekini gizlemek.
Pek mi uygun düşer, yakışık mı alır
Bir sürü insana ne olduğunu söylemek?
Sevmediğimiz, hoşlanmadığımız birinden
Olduğu gibi söz mü edelim, neden?

ALCESTE

Evet öyle.

PHILINTE

Demek öyle? Yani siz şimdi gidip ihtiyar Emilia'ya
O yaşta boştur güzelliğe yeltenmek,
Yüzünün düzgünü de maskaralık diyeceksiniz?

ALCESTE

Elbette.

PHILINTE

Dorila'ya da münasebetsizin biri dersiniz,
Yiğitliğini, soy yüceliğini anlatmakla
Sarayda şişirmediği kafa kalmadı dersiniz?

ALCESTE

İyi söylediniz.

PHILINTE

Alay ediyorsunuz.

ALCESTE

Etmiyorum, bu konuda
Kimsenin gözünün yaşına bakmam.

Öyle acı şeyler gördüm ki, susmam,
Saray da, kent de çileden çıkarıyor beni
Aralarında bu kıratta insanları gördükçe
Ateş kesiliyorum öfkeden, üzüntüm derin;
Her yerde o bayağı şakşakçılık,
Haksızlık, çıkarıcılık, hainlik, dolap;
Dayanamıyorum artık, çılgına döndüm,
Niyetim, kimin yarattığına bakmadan,
Tüm insanları kırıp geçirmek.

PHILINTE

Pek sert bu filozofça kötümserlik,
Gülerim kara cehennem kesilmenize,
Yüksek duygular yönünden ikimiz
Kocalar Mektebi'nin iki kardeşine benzeriz,
Öyle ki...

ALCESTE

Bırakın Tanrı aşkına bayat benzetmelerinizi!

PHILINTE

Hayır, sahiden bırakın bu çılgınlıkları.
Dünya değişecek değil sizin yüzünüzden.
O kadar düşkünsünüz açıklığa madem ki,
Ben de size açıkça diyeceğim ki,
Bu düşkünlük, nereye gitseniz, güldürür herkesi
Ve günün tutumuna ters düşen böylesi
Bir saldırı, gülünç eder birçoklarına sizi.

ALCESTE

Aman Tanrım, daha iyi ya! Benim istediğim de bu.
Çok seviniyorum bu yüzden, bu iyiye alamet.
Tüm insanlar öyle tiksindiriyor ki beni,
Üzülürüm doğrusu, beni uslu sayarlarsa.

PHILINTE

İstediginiz, insanların ağır belalara uğraması.

ALCESTE

Öyle, hıncım var onlara, korkunç.

PHILINTE

Hiç ayırım yapmadan, o zavallı insanların hepsi
Demek bu düşmanlığa uğrayacak?
Yaşadığımız yüzyılda, daha iyi değil mi...

ALCESTE

Değil hıncım herkese, tiksiniyorum tüm insanlardan
Kimileri kötü, zararlı olduklarından,
Kimileri kötülere hoş göründüklerinden,
İçlerinde de, mert insanların kötülüklerden
Duydukları o güçlü nefretin eksikliğinden.
Bu hoş görünmenin aşırı yersizliği
Kendisiyle devam olan vicdansızla belli;
Maskesinin altında açık kahpeliği;
Her yanda biliniyor ne kumaş olduğu;
O göz süzmeleri, o sesinin baygınlığı
Bu yakadan olmayanları kandırır ancak.
Herkes biliyor, düztabanın foyası çıkacak.
Pis işlere girip yükseldiğini,
O yüzden yıldızının parlamadığını;
Değer kırılır bundan, erdem utanır ondan.
Her yerde yüz kızartıcı adlar onun,
Kimse bakmaz onun alçalmış onuruna;
Utanmaz yüz, rezil, lanetli deyin adına,
Herkes böyle der, kimse tersini söylemez.
Ama maymun sırtması hoş karşılanır her yanda;
Karşılanır, gülerler suratına, sızar her yere;
Hele açık bir yer varsa ortada,
En değerlisi değil, odur orada.
Lanet olsun! Öldürücü yaralar bunlar,
Kötülüklere çanak tutulduğunu görmek.
Kimi zaman içime öyle şeyler doğuyor ki birden,
İnsanlardan kaçıp çöle düşmek istiyorum ben.

PHILINTE

Tanrım, günümüzde olup bitenlere üzülmeyelim o kadar,
İnsan bu, anlayışlı olalım biraz,

Pek de sert davranmayalım ona,
Hoş görelim eksikliklerini tatlılıkla.
Bu âlemde uysallık gibi bir değer gerek,
Uslu, akıllıym diye, kötü de olursunuz;
Aklın en olgunu kaçır aşırılıktan,
Aklın da ölçülüsünü ister.
Eski çağların büyük sertliği
Ters düşer günün alışkanlıklarına;
O dediğiniz anlayış olgunluk ister,
Zamana uymak gerek hiç direnmeden;
Bir ikincisi olmayan çılgınlık da şu:
Dünyayı düzene sokmak istemek.
Her gün binbir şey görüyorum sizin gibi,
Başka yönde daha iyi olabilecek şeyler,
Ama, kazın ayağı öyle değil:
Ben de her adımda öfkeleniyorum sizin gibi,
Ama sinirlenmeden, nasılsa öyle bakıyorum insanlara,
Kendimi alıştırıyorum yaptıklarına
Ve öyle sanıyorum ki, sarayda, saray dışında,
Benim durgunluğum öfkeniz kadar uslu.

ALCESTE

İyi ama bayım, o pek akıllı durgunluk,
O suspus olmak geçmeyecek mi?
Söz gelişi, hainlik ederse size,
Varınıza yoğunuza konmak için dolap çevirirse
Ya da alkıp sizin hakkınızda kötü şeyler yayarsa,
Öfkeye kapılmaz mısınız?

PHILINTE

Evet, insanın o doğuştan kusurlarını
Olduğu gibi görüyorum,
Benim de kanıma dokunmuyor değil onlar;
Benim için ikiyüzlü, kötü, çıkarıcı biriyle
O et düşkünü yırtıcı akbabalarla
Isırgan maymunlar, kudurgan kurtlar özdeş.

ALCESTE

Bana kalleşlik edilecek, parçalanacağım, soyulacağım,
Sonra da... Bırakın canım! İstemiyorum konuşmak,
Densizlikten başka şey değil böyle düşünmek.

PHILINTE

Doğrusu, sesinizi çıkarmasanız daha iyi.
Sizden davacı olana az içerleyin,
Dava ile de biraz ilgilenin.

ALCESTE

Söylüyorum size, umurumda bile değil.

PHILINTE

Peki, kim uğraşacak işinizle?

ALCESTE

Kim mi? Akıl, hak, doğruluk.

PHILINTE

Hiçbir yargıcı gidip görmeyecek misiniz?

ALCESTE

Görmeyeceğim. Haksız, karışık bir dava mı yoksa?

PHILINTE

Sizin gibi düşünüyorum, ama alavere dalavere
can sıkar. Ve...

ALCESTE

Olmaz, kararım karar, adımımı atmam;
Ya haklıyım, ya haksız.

PHILINTE

Bel bağlamayın buna.

ALCESTE

Kıpırdamam yerimden.

PHILINTE

Davada sağlam sizin taraf,
Hele destekçileriniz de olursa...

ALCESTE

Önemli değil.

PHILINTE

Yanılıyorsunuz.

ALCESTE

Olabilir. Sonuca bakarım ben.

PHILINTE

Ama...

ALCESTE

Sevinirim kaybedersem davamı.

PHILINTE

Evet ama...

ALCESTE

Benim için bu dava,
Ele güne karşı beni haksız çıkarmak için
İnsanlar aşağılıkta ne denli ileri gidip,
Ne derece kötü, ırzı kırık, ahlaksız olabilirler,
onu gösterecek.

PHILINTE

Ne insanmış bu!

ALCESTE

Bana neye mal olursa olsun,
Yitirmek isterim davamı şan olsun diye.

PHILINTE

Alceste, böyle dediğinizi duyarlarsa,
Ciddi söylüyorum, eğlenirler sizinle.

ALCESTE

Eğlensinler, vız gelir bana.

PHILINTE

Ama bu doğruluğu,
Her şeyde titizlikle aradığınız doğruluğu,
İçine kapandığınız o dürüstlüğü,
Siz burada buluyor musunuz sevdiğinizde?
Beni şaşırtan, durum böyle görüldüğüne,
Aranız herkesle bu kadar açık olduğuna göre,
Her şeylerinin sizi tiksindirmesine bakmayıp,
Gözlerinizi büyüleyen üzerinde durmanız;
Beni daha da şaşırtan, anlaşılmaz şey,

Onlardan birini içtenlikle sevmeniz.
Gönlünden yol var size açık yürekli Éliante'ın,
Baygın bakıyor size namuslu Arsinoé.
Umurunuzda değil gönüllerinden geçenler;
Ama hoş sizin için Célimène'in bağları;
Uçarılığı, çekiştirici yaradılışı
Uyarmış günümüze, ona bakan yok.
Nasıl oluyor da, hem tiksiniyorsunuz insanlardan,
Hem onlardan katlanıyorsunuz bir güzele
Demek çok sevince kalkıyor eksiklik ortadan,
Ya görmüyorsunuz ya da hoş görüyorsunuz?

ALCESTE

Öyle değil. O genç dula duyduğum sevgiyle
Gözlerim kapalı değil kusurlarına,
Beni kendine ne kadar bağlasa,
Onları ilk gören, kötüleyen benim.
Böyle ama, ne edersem edeyim,
Zayıf yanımda var: Biliyor hoşuma gitmesini;
Kusurlarını görmem, kınamam boşuna,
Darılın isterseniz, biliyor kendini sevdirmesini,
Tatlılıkta eşi yok, kuşkusuz, sevgim
Arındıracak varlığını günün kötülüklerinden.

PHILINTE

Az şey değil bunu başarırısanız.
Öyleyse sevildiğinizi sanıyorsunuz?

ALCESTE

Elbette, sözü mü olur bunun!
Sevildiğimi sanmasam sever miyim onu?

PHILINTE

Size sevgisi açıkça belliyse böyle,
Karşınıza çıkanlar neden can sıkıyor öyle?

ALCESTE

Sıkıyor çünkü ortaklık tanımaz seven.
İşte, tutkumla içime doğanları ona
Söylemeye geldim buraya.

PHILINTE

Ben olsam, sevmek de gelse içimden,
Éliante'da kalırdı gönlüm;
İnançla değerli tutuyor sizi gerçekten,
Bu seçme daha uygun düşerdi size herkesten.

ALCESTE

Doğru, aklım her gün böyle söylüyor;
Ama akıl değil ki sevgiyi düzenleyen.

PHILINTE

Korkuyorum, başınıza iş açacak bu aşk,
Olabilir ki, umduğunuz...

2. Sahne

ORONTE, ALCESTE, PHILINTE.

ORONTE

(Alceste'e.)

Aşağıda öğrendim ki öteberi almaya çıkmış
Éliante, Célimène de öyle yapmış.
Burada olduğunuzu söylediler, ben de
Buraya çıkıp, size verdiğim üstün değeri
Açık yürekle söyleyim dedim;
Çoktandır size böyle değer verince,
Yakıcı bir istekle, dostunuz olsam dedim.
Evet, severim değere değer vermesini,
Yanıyorum dostluk düğümü bizi bağlasın diye:
Sanırım sıcak bir dost, hem benim gibi bir dost,
Pek öyle geri çevrilmez elbette.

(Oronte'un konuşması boyunca,

*Alceste dalgın görünür ve konuşulmanı dinlemiyor
gibidir. Dalgınlığı Oronte şunu söyleyene dek sürer:)*

Bu sözler, rica ederim, size söyleniyor.

ALCESTE

Bana mı bayım?

ORONTE

Size. Yoksa alındınız mı bu sözlerden?

ALCESTE

Yoo, benim için pek şaşırtıcı bir şey de,
Beklemiyordum doğrusu böyle bir onuru.

ORONTE

Size verdiğim değer hiç şaşırtmasın sizi,
Ele güne karşı söyleyebilirsiniz bunu.

ALCESTE

Çok rica ederim...

ORONTE

Ülkede değerler var, var ama
Hepsi de altında kalır o pırlanta değerinizin.

ALCESTE

Bayım...

ORONTE

Evet ben kendi payıma,
Değerli de olsalar, hepsinden üstün tutuyorum sizi.

ALCESTE

Bayım...

ORONTE

Tanrı beni cezalandırsın eğer doğru söylemiyorsam.
İçimden geçenleri anlatmak için
Bırakın, bağrıma basayım sizi,
Dostluk katınızda da bir yerim olsun.
Verin elinizi, rica ederim. Söz veriyorsunuz,
Dost oluyoruz, değil mi?

ALCESTE

Bayım...

ORONTE

Ne o? İstemiyor musunuz yoksa?

ALCESTE

Bayım, büyük bir onur veriyorsunuz bana;
Yalnız, öyle uluorta dostluk olmaz,
Hele sıralı sırasız, rastgele kullanılmaz,

Kullanırsanız, adını kötölürsünüz onun.
Karşılıklı bağıllık bilerek, seçerek doğar.
Bağlanmadan birbirimizi iyice tanımak gerek;
Huylarımız öyle olabilir ki,
Bu alışverişten ikimiz de pişmanlık duyabiliriz.

ORONTE

Harika! Pek akıllıca konuşuyorsunuz doğrusu,
Bu yüzden size daha da değer veriyorum;
Bırakalım, tatlı bağlar kursun zaman,
Ben gene de söyleyeyim: Emrinizdeyim;
Sizin için sarayda kapısını açmam
Gereken bir şeyler varsa, çekinmeyin,
İyi kötü, hatırimiz sayılıyor kralca;
Sözüm dinleniyor ne konuda olsa,
Hem de inanın, en iyi biçimde.
Kısacası, dileyin benden ne dilerseniz;
Çok anlayışlı olduğunuz için de,
O güzel bağın başlangıcı olsun diye
Yeni yazdığım soneyi sunacağım size,
Bakalım, değer mi ortaya çıkarmaya.

ALCESTE

Bana göre değil bu iş gerçekten;
Bağışlayın beni.

ORONTE

Neden?

ALCESTE

Kötü bir yanımla var:
Bu konuda çok açık konuşurum da.

ORONTE

Ben de bunu istiyorum zaten ve eğer
Size böyle açıkça içimi dökerken,
Gerçeği gizlerseniz gücenirim size.

ALCESTE

Madem böyle istiyorsunuz, peki.

ORONTE

*Sone... Bu, bir sone. Umut... Bir kadın,
Biraz umutla aşkımı körüklemişti.
Umut... Tumturaklı mısralar değil bunlar,
Tatlı, cana yakın, gevşetici, minicik mısralar.*

ALCESTE

Göreceğiz.

ORONTE

*Umut... Bilmiyorum, üslup
Yeterince size açık, akıcı gelecek mi,
Beğenecek misiniz seçilen kelimeleri.*

ALCESTE

Göreceğiz dedim.

ORONTE

*Şunu da bilin ki,
Çeyrek saatten fazla zaman harcamadım.*

ALCESTE

Bakın bayım, bu işin zamanla ilgisi yok.

ORONTE

(Okur.)

*Umut dinlendirir, doğru,
Avutur sıkıntımızı;
Ama, Philis, çöker acı
Arkası da gelmeyince!*

PHILINTE

Pek sevdim bu parçacığı şimdiden.

ALCESTE

(Kısık sesle Philinte'a.)

Ne? Siz bunu güzel mi buluyorsunuz?

ORONTE

*Tatlıydı davranışınız;
Ama olmazdı ki böyle,
Hiç yorulmamalıydınız
Tek bana umuttur diye.*

PHILINTE

Ne sevdalı sözler var bunlarda!

ALCESTE

(Kısık sesle Philinte'a.)

Kahrolası! Aşağılık dalkavuk, ahmaklığa övgü mü?

ORONTE

*Tüketse sonsuz bekleyiş
Sevginin sıcaklığını,
Ölmek, başvuracağım iş.*

*Ne etseniz avunamam:
Güzel Philis umutsuzum
Umutlarla dolu iken.*

PHILINTE

Hoş düşürmüş sonunu, sevdalı, güzel.

ALCESTE

(Kısık sesle kendi kendine.)

Düş de belanı bul! Şeytan alsın zehir saçanı,
Dilerim, düşersin de burnun kırılır!

PHILINTE

Ustaca kıvrılmış mısralar, duymamıştım böylesini.

ALCESTE

(Kısık sesle kendi kendine.)

Lanet olsun!

ORONTE

(Philinte'a.)

Şımartıyorsunuz beni, belki sanıyorsunuz ki...

PHILINTE

Hayır, yapmam öyle şey.

ALCESTE

(Kısık sesle kendi kendine.)

Nedir bu yaptığın, mendebur?

ORONTE

(Alceste'e.)

Biliyorsunuz aramızdaki anlaşmayı.
Rica ederim, açık konuşun.

ALCESTE

Bu her zaman nazik bir konu bayım.
Sanat, edebiyat dedik mi hoşlanırsız övülmekten.
O kendine özgü mısralarını görüp,
Bir gün, adı lazım değil, şöyle demiştim birine:
Akıllı, kültürlü bir insanın, her zaman
Bize tebelleş olan o yazma hastalığı var ya,
Ona söz geçirmesi, o pek bayıldığımız
Coşku oyunlarını dizginlemesi gerekir;
Yazdıklarımızı göstermek telaşıyla da
Gülünç olmak gibi bir duruma düşeriz.

ORONTE

Siz bu sözlerle demek istiyorsunuz ki
Doğru etmiyorum istemekle?..

ALCESTE

Size demiyorum;
Sözünü ettiğime diyorum: Soğuk yazı sıkar,
Sadece bu kusur, değerini azaltır,
Öte yandan, binbir yeteneği de olsa,
Herkes zayıf yanını görür insanın.

ORONTE

Var mı bir diyeceğiniz benim soneye?

ALCESTE

Size demiyorum; gösterdim, yazmasın diye,
Bu tutkunun çağımızda en akıllı insanları bile
Nasıl kepaze ettiğini örnekleriyle.

ORONTE

Kötü mü yazıyorum? Onlara mı benziyorum?

ALCESTE

Size demiyorum; kısacası diyordum ki ona,
Nedir sizi zorlayan şiir yazmaya?
Hay şeytan! Kim sizi kışkırtan onları bastırmaya?
Kötü kitabın yayılması, geçim için yazan
Zavallılara bağışlanabilir ancak.

Dayanın kışkırtmalara, dinleyin beni,
Gizleyin herkesten böylelerini,
Ne derlerse desinler, saraydaki temiz adınızı
Açgözlü bir basımcı yüzünden
Gülünç, değersiz yazara çıkarmayın;
İşte bunları anlatmaya çalıştım ona.

ORONTE

Çok iyi, anlar gibi oluyorum sizi.
Öğrenebilir miyim acaba benim sonede?..

ALCESTE

Açıkçası, çöplüğe atsanız daha iyi.
Kötü, işe yaramaz örneklerle kalmışsınız,
Deyimleriniz de hiç özentisiz değil.
Ne demek “Avutur sıkıntımızı”?
Nedir “Arkası da gelmeyince”?
Ne o “Hiç yorulmamalıydınız”,
“Tek bana umuttur diye”?
Ya o “Güzel Philis umutsuzum”?
O pek tutulan eğri büğrü söyleyiş,
Sağduyudan, gerçeklikten çıkış,
Söz oyunu sadece, bal gibi yapmacık,
Öyle denmez içten geliyorsa duygular.
Çağın kötü beğenisi korkutuyor beni.
Özensiz de olsa atalar, daha iyiydi beğenileri,
Daha az beğeniyorum herkesin beğendiğini,
Eski bir şarkı var, size onu söyleyeyim:

*Kral bana verseydi
Paris’i, büyük kentini,
Ama bırak deseydi
O güzelin sevgisini,
Derdim Kral Henri’ye:
Paris’iniz sizin olsun,
Sevdiceğim benim olsun, hey!
Benim olsun sevdiceğim.*

Uyak zengin değil, deyiş de eski,
Ama, bakın, daha iyi değil mi böylesi,
O süslü püslü, allı pullu mırıltılardan?
Pırıl pırıl konuşuyor duygu oradan.

*Kral bana verseydi
Paris'i, büyük kentini,
Ama bırak deseydi
O güzelin sevgisini,
Derdim Kral Henri'ye:
Paris'iniz sizin olsun,
Sevdiceğim benim olsun, hey!
Benim olsun sevdiceğim!*

İşte böyle konuşur gönülden vurulan.
(*Gülen Philinte'a.*)

Evet, gülen bay, bakmam akıllılarınıza,
Bu, benim için çok daha değerli, o sizin
Herkesi afallatan yalancı taşlarınızdan.

ORONTE

Ben de diyorum ki, mısralarım çok güzel.

ALCESTE

Böyle diyebilmek için nedenleriniz var elbet;
Ama, kabul edersiniz ki, benim de
Sizinkilere uymayan nedenlerim olabilir.

ORONTE

Bana yeter başkalarının onu beğenmesi.

ALCESTE

Sanattan yalancılık; ben öyle şeyi beceremem.

ORONTE

Başkalarına verecek aklınız mı var sanıyorsunuz?

ALCESTE

Övseydim şiirinizi daha çok aklım olurdu.

ORONTE

İster beğenin, ister beğenmeyin, ilgilendirmez beni.

ALCESTE

Elbette, ilgilendirmemesi gerekir zaten.

ORONTE

Pek görmek isterdim aynı konuda

Bir şey yazmanızı kendi anlayışınızda.

ALCESTE

Bu kadar kötüsünü ben de yazabilirdim,

Yalnız, başkalarına göstermekten çekinirdim.

ORONTE

Pek güveniyorsunuz kendinize, bu yetenek...

ALCESTE

Size yağcılık için başka kapıyı çalın.

ORONTE

Küçük bey, biraz daha aşağıdan alsanız.

ALCESTE

Büyük bey, alınacak yerden alıyorum.

PHILINTE

(Aralarına girer.)

Ne oluyor baylar! Azıttınız, bırakın rica ederim.

ORONTE

Ne yalan söyleyeyim, yanıldım! Gidiyorum buradan.

Emrinizdeyim bayım, candan, gönülden.

ALCESTE

Ben de sizi selamlarım, uğurlar olsun bayım.

3. Sahne

PHILINTE, ALCESTE

PHILINTE

Gördünüz ya! Açık yürekli olayım derken

İş açtınız başınıza durup dururken,

İyice anladım ki, Oronte, övülsün diye.

ALCESTE

Bir şey söylemeyin bana.

PHILINTE

İyi ama...

ALCESTE

Arkadaşlık markadaşlık yok artık.

PHILINTE

Bu kadarı da olmaz...

ALCESTE

Bırakın beni burada.

PHILINTE

Eğer...

ALCESTE

Kesin artık.

PHILINTE

Ne oluyor...

ALCESTE

Dinlemiyorum.

PHILINTE

Canım...

ALCESTE

Gene mi?

PHILINTE

Bu artık hakaret...

ALCESTE

Yeter! Gelmeyin arkamdan.

PHILINTE

Şaka ediyorsunuz benimle, bırakmam sizi.

II. Perde

1. Sahne

ALCESTE, CÉLİMÈNE

ALCESTE

Bayan, ister misiniz açık konuşayım sizinle?
Hiç hoş değil davranışlarınız,
Bu yüzden öfkeli duygular birikiyor içimde.
Bu gidişle ilişkilerimizi kesmek gerekecek.
Aldatmış olurum sizi başka türlü konuşursam;
Hiç kuşkusuz, böyle olacak er geç.
Böyle olmayacak diye bin kez söz versem bile,
Gücüm kalmadı artık sözümü tutmaya.

CÉLİMÈNE

Görüyorum, siz benimle çekişmek için
Buraya, kendi evime gelmemi istediniz?

ALCESTE

Çekişmiyorum, ama karakteriniz bayan,
Önünüze gelene gönlünüzün kapısını açmak:
Sağınızı solunuzu saran tutkunlarınız çok,
Bu da benim hoş göreceğim bir durum değil.

CÉLİMÈNE

Suçlu mu oluyorum bana tutulanlar var diye?
Nasıl engel olabilirim beni sevmelerine?

Güzel güzel gelip beni görmek isterlerse
Bir sopa alıp kovacak mıyım onları?

ALCESTE

Hayır bayan, söz konusu değil ele sopa almak,
Konu, onlara daha az yumuşak, daha az tatlı davranmak,
Biliyorum, alımlısiniz, her yerde gözler üzerinizde;
Çekiyor gözleriniz, çekince de tutuyorsunuz onları,
Kul kurban oldular mı, tamam;
Araya bir de güzelliğiniz girince, gönüller sizin.
Onlara verdiğiniz güler yüzlü umut
Hepsini sık sık yanınıza koşturuyor;
Şu gönül alıcılığınızı biraz daraltsanız,
Tüm peşinizde koşanlardan kurtulursunuz.
Hiç değilse, söyler misiniz, talihin hangi lütfuyla
Clitandre çok hoşunuza gidebiliyor böyle?
Nesine, hangi varlığına, hangi erdemine
Dayanıyor değer ölçünüz?
Serçe parmak tırnağını uzattığından mı
Katınızda, gözler önünde, sevginizi kazandı?
Yoksa yüksek kibarlarla birlikte
O cıfcaflı kumral perukasına mı tutuldunuz?
Yoksa pantolonunun, çoraplarının süsleri mi?
O kurdele kumkuması mı gözünüzü kamaştırdı?
Yoksa o kocaman külot pantolonuyla mı
Kul köle olup gönlünüzü kazandı?
Yoksa o kimselerde olmayan gülüşü, o tenor sesi,
Sizi duygulandırmanın yolunu mu buldu?

CÉLİMÈNE

Haksız yere ondan kuşkulaniyorsunuz!
Onu neden kolladığımı siz de biliyorsunuz,
Bana söz verdiği gibi, benim dava ile
Tüm tanıdıklarının ilgilendirmesini sağlayamaz mı?

ALCESTE

Hiç oralı olmadan, yitirin davayı bayan,
Kollamayın o benimle yarışa çıkan, canımı sıkan adamı.

CÉLİMÈNE

Dünya âlemi kıskanıyorsunuz öyleyse.

ALCESTE

Evet, çünkü dünya âlem yüz buluyor sizden.

CÉLİMÈNE

Bundan da kuşkulu ruhunuz rahatlamalı;

Öyle ya, herkese güler yüz gösteriyorum,

Bu davranışım bir kişiye olsaydı,

Daha çok yakınırdınız o zaman.

ALCESTE

Aşırı kıskançlıkla suçladınız beni,

Rica ederim, neyim var onlardan daha çok?

CÉLİMÈNE

Sevildiğinizi bilmek mutluluğu.

ALCESTE

Ne çıkar bundan seven gönlüme?

CÉLİMÈNE

Sanırım, bunu söyledikten sonra,

Yetmeli artık böyle bir açığa vurma.

ALCESTE

Kim beni inandırabilir aynı anda

Böyle söylemediğinizi başkalarına da?

CÉLİMÈNE

Seven erkek hoşlanır kur yapmaktan,

Ve siz, burada, nonoşunuz sanıyorsunuz beni.

Bakın! Böyle bir çabadan kurtarmak için sizi,

Ne dedimse geri alıyorum hepsini,

Artık kendinizden başka kimse aldatmaz sizi.

Keyfiniz yerine gelsin.

ALCESTE

Lanet olsun! Sevmeli miydim sizi?

Ellerinizden gönlümü bir kurtarabilsem!

Dualar ederim, umulmaz mutluluk olur.

Gizlemiyorum, bütün gücümle o korkunç bağıllığı

Koparıp atmaya çalışıyorum içimden,

Ama bir işe yaramadı en zorlu çabalarım,
Size tutkunluğum, günahlarım yüzünden.

CÉLIMÈNE

Doğrusu, benzeri yok sevginizin benim için.

ALCESTE

Öyle, bunda yarışabilirim herkesle.

Benim sevgim akıllara sığmaz,

Hiç kimse, bayan, sevmemiştir benim gibi.

CÉLIMÈNE

Doğru, yepyeni bir davranış bu,

Çünkü kavga etmek için seviyorsunuz insanları;

Sevginizin ateşi de patavatsız sözcüklerde beliriyor.

Böyle paylayıcı sevgi de hiç görülmemiştir.

ALCESTE

Size bağlı üzgünlüğümün geçmesi.

Tüm anlaşmazlıklarımızı keselim ve rica ederim,

Açık yürekle konuşalım, olanları da...

2. Sahne

CÉLIMÈNE, ALCESTE, BASQUE

CÉLIMÈNE

Ne var?

BASQUE

Acaste aşağıda.

CÉLIMÈNE

Ne duruyorsunuz, çıkarın yukarı.

3. Sahne

ALCESTE, CÉLIMÈNE

ALCESTE

Bu da nesi? Baş başa konuşulamaz mı sizinle?

Açın kapıyı. Her gelene hoş geldin?

Bir an olsun, elinizden gelmez,
Evde yok dedirtmeye diliniz varmaz?

CÉLİMÈNE

Başıma iş mi açayım istiyorsunuz onunla?

ALCESTE

Hiç hoşuma gitmeyen bakışlarınız var.

CÉLİMÈNE

Öyle bir adam ki, dünyada bağışlamaz
Öğrenirse kendisini görmek istemediğimi.

ALCESTE

Böyle telaş edecek ne var?

CÉLİMÈNE

Telaş etmem mi hiç! İyi dilekli olmaları önemli;
Öyle insanlar ki bunlar, bilmiyorum nasıl
Sarayda yüksek perdeden konuşabiliyorlar.
Tüm toplantılara buyur ediliyorlar;
Bir işe yaramazlar, ama kötülük edebilirler;
Başka yerde sizi tutanlar olsa da,
O koca zırlaklarla arayı bozmamalı.

ALCESTE

Ne olursa olsun, neye dayansanız,
Nedenleriniz hazır, kapınız da herkese açık;
Ölçülü düşünmeniz de...

4. Sahne

BASQUE, ALCESTE, CÉLİMÈNE

BASQUE

Şimdi de Clitandre geldi sayın bayan.

ALCESTE

Biliyordum zaten.

(Gidiyormuş gibi yapar.)

CÉLİMÈNE

Nereye böyle?

ALCESTE

Gidiyorum.

CÉLIMÈNE

Kalın.

ALCESTE

Kalıp da ne yapacağım?

CÉLIMÈNE

Kalın.

ALCESTE

Kalamam.

CÉLIMÈNE

Ben istiyorum.

ALCESTE

Boşuna.

Onları dinlemek işkence, zorlamayın beni.

CÉLIMÈNE

Hatırım için.

ALCESTE

Olmaz, elimde değil.

CÉLIMÈNE

Ne yapalım! Çıkın, gidin, ne isterseniz yapın.

5. Sahne

ÉLIANTE, PHILINTE, ACASTE, CLITANDRE,
ALCESTE, CÉLIMÈNE, BASQUE

ÉLIANTE

(*Célimène'e.*)

Markilerin ikisi de bizimle geliyorlar.

Gelip söylediler mi size?

CÉLIMÈNE

(*Basque'a.*)

Evet. Herkese koltuk.

(Basque koltukları gösterir ve çıkar.)

(Alceste'e.)

Siz gitmediniz mi?

ALCESTE

Hayır bayan, bilmek istiyorum,

Nedir onlar için, benim için duygularınız.

CÉLİMÈNE

Susar mısınız!

ALCESTE

Bu istediğimi bugün yapacaksınız.

CÉLİMÈNE

Siz şaşırmışsınız.

ALCESTE

Hiç de değil. Belli edeceksiniz duygularınızı.

CÉLİMÈNE

Aman!

ALCESTE

Karar vereceksiniz.

CÉLİMÈNE

Şaka ediyorsunuz.

ALCESTE

Etmiyorum, seçeceksiniz. Sabır taşı artık.

(Hepsi oturur.)

CLITANDRE

Louvre'dan geliyorum sayın bayan, Cléonte

Yataktan kalkış töreninde iyice maskara oldu.

Yok mu onun bu hallerini güzellikle

Aklını başına aldırarak bir seveni?

CÉLİMÈNE

Kibarlar âleminde çok gülünç oluyor doğrusu;

Bir duruşu var, baştan göze çarpıyor her yerde.

Bir süre kaybolup geldiğinde daha da zirzoplaşıyor.

ACASTE

Ohoo! Zirzoplardan söz edeceksek,

Ben öyle bir zorlusuna çattım ki.

Damon, darılmayın ama zevzeğin biri,

Bir saat güneşin altında beni oturduğum yerden etti.

CÉLIMÈNE

Görülmemiş bir konuşmacı. Onda her zaman size

Büyük laflarla bir şey söylememek sanatı var;

Söyledikleri incir çekirdeği doldurmaz,

Üstelik, kuru gürültü tüm dinledikleriniz.

ÉLIANTE

(*Philinte'a.*)

Fena olmadı bu başlangıç, gelecek sefere

Konuşma oldukça iyi yola dökülecek.

CLITANDRE

Sayın bayan, Timante da ilginç bir insan.

CÉLIMÈNE

Tepeden tırnağa anlaşılmaz bir insan,

Şaşkın şaşkın bakıyor size gerçekten.

Hiçbir işi yokken, işi varmış görünür.

Tüm anlattıkları tuhaflıklarla dolu,

Numaraları yüzünden usandırmadığı kimse kalmadı;

Boyuna, konuşmayı kesmek için fıs fıs

Gizli bir şey bulur söyleyecek;

Pireyi deve yapar,

Günaydın demeye kadar her şeyi kulağınıza fısıldar.

ACASTE

Peki ya Géralde?

CÉLIMÈNE

Ne can sıkıcı masalcıdır o!

İşi gücü hep büyüklerden söz etmek,

Önemli kişilerle düşüp kalkmak,

Dükler, prensler, prensesler ağzından düşmez.

Yetkinliğe vurgundur, konuşmalarından

Atlar, av takımları, köpekler hiç eksik olmaz.

En büyüklerden senli benli söz eder

Ve “bayım” sözcüğünü ağzına almaz.

CLITANDRE

Diyorlar ki Bèlise ile pek iyiymiş arası.

CÉLIMÈNE

Kafasız kadın, kupkuru konuşma!
İşkencedeyim beni görmeye geldiği zamanlar,
Ona ne söyleyeceğim diye terler dökerim,
Anlatıcının kısırlığı da yok ediyor konuşmayı.
Alık suskunluğunu bozmaz onun
Tüm beylik sözleri yardıma çağırırsan.
Güzel hava, yağmur, sıcak, soğuk,
Çok geçmeden tükenen kaynaklardır.
Dayanılır gibi değil gelip beni görmesi,
Uzar gider daha korkunç biçimde;
Saati sorarsınız, yirmi kez esnersiniz
Ama tahtadır sanki, bana mısın demez.

ACASTE

Adraste için ne diyorsunuz?

CÉLIMÈNE

Aman ne kurum, ne kurum!
Kendini dev aynasında gören biri.
Hiç beğenmez sarayın ona verdiği değeri,
Her gün söylenir durur,
Ne iş, ne görev, ne de bir gelir
Sağlanmadığı için değerince.

CLITANDRE

Bugün en soyluların gidip gördükleri
Genç Cléon'a ne dersiniz?

CÉLIMÈNE

Aşçım da aşçım deyip böbürleniyor,
Kendisine değil, sofrasına gidiliyor.

ÉLIANTE

Tadı güzel yemekler yedirmeye önem veriyor.

CÉLIMÈNE

Evet böyle tatlı yemekler yedirmese daha iyi,

Çünkü yenir yutulur değil o anlamsız kişiliği,
Bu da bence tüm yemeklerinin tadını bozuyor.

PHILINTE

Amcası Damis'i pek beğeniyorlar,
Siz ne dersiniz sayın bayan?

CÉLIMÈNE

Ahbaplarımdandır.

PHILINTE

Bana göre akıllı, uslu bir insan.

CÉLIMÈNE

Öyle çok akıllı olmak istiyor, ben de buna kızıyorum;
Hep gösterişli tüm konuşmalarında kendini
Seçme sözcükler kullanmaya zorladığı belli.
Akıllı, becerikli adam olmayı kafasına koyalı
Tadını almıyor hiçbir şeyin, o kadar güç beğeniyor.
Tüm yazılanlarda eksiklikler buluyor,
Övmek, ağırbaşlı bir insana yakışmaz,
Kusur bulmak, bilgiç olmaktır,
Beğenmek, eğlenmek akılsızların işi, diyor.
Çıkan yapıtlarda beğenecek bir şey görmediğinden,
Kendini herkesten üstün sanıyor.
Konuşulurken bile kusurlar buluyor,
Öyle konuşmalar ki, inemem o kadar aşağı diyor.
Bir de kollarını kavuşturup, aklının tepesinden
Herkesin dediğine acıyıp duruyor.

ACASTE

Tanrı cezamı versin, işte hakiki bir portre bu.

CLITANDRE

(*Célimène'e.*)

İnsanları anlatmakta eşsizsiniz!

ALCESTE

Haydi durmayın, benim saraylı dostlarım,
Sağlam bir tarafı kalmadı kimsenin, payını aldı hepsi de;
Ama çıkagelse şimdi içlerinden biri,

Koşar, karşıyorsunuz onu,
El uzatırsınız, dalkavukça bir öpüşle
Yeminler eder, kul kurban olursunuz.

CLITANDRE

Ne diye çatıyorsunuz bize? Dokunuyorsa söylenenler,
Bize değil, bayana sitemler.

ALCESTE

Hayır lanet olsun size! Dalkavukça gülüşleriniz,
Tüm çekişmeleriniz onun aklına dayanıyor
Herkesi yeren yaradılışını durmadan besliyorsunuz
Yersiz alkış tutmalarınızla.
Alkışlanmadığını görseydi, onun için
Herkesle eğlenmek daha az çekici olurdu.
İşte bunun için çatmalı her yerde pohpohlayanlara
Ortalığa yayılan kötülükler yüzünden.

PHILINTE

Onlarda hoş görülmeven şeyleri siz de ayıplarsınız,
Bu adamlarla neden bu kadar ilgileniyorsunuz?

CÉLİMÈNE

Sayın bayın tersini söylemesi gerekmez mi,
Herkes gibi düşünmeye razı olur mu hiç?
Nerede olursa olsun, Tanrı vergisi
Tersliğini göstermesin, olur mu?
Hoşlanmaz başkasının duygusundan;
Hep karşı görüşü savunur o,
Başkasının düşündüğü gibi düşünürse,
Sıradan adam olup çıkacağına inanmıştır.
Bayılır her şeyin tersini söylemeye,
Kendine çattığı da olur çoğu zaman,
Kendi öz duygularına da karşı gelir
Başkalarında öyle duygular varsa.

(*Hepsi güler.*)

ALCESTE

Alaycılar sizden yana bayan, bu da az şey değil,
Beni taşlamayı sürdürebilirsiniz.

PHILINTE

Şu da bir gerçek ki, siz
Tüm söylenenlere savaş açıyorsunuz,
Üzülerek sizin de açığa vurduğunuz gibi,
Yermeyi de, övmeyi de istemiyorsunuz.

ALCESTE

İnsanlar hiçbir zaman haklı değildirler de ondan.
Yeridir onlara ne kadar kızsanız.
Görüyorum: Hangi işte olursa olsun
Densizce överler ya da korkusuzca eleştirirler.

CÉLİMÈNE

Peki ama...

ALCESTE

Hayır bayan hayır, ölmem gerekirken bunlardan,
Benim katlanamayacağım eğlenceler çıkarıyorsunuz.
Size yazık ediyorlar, o ayıplanan kusurlara
Düşkünlüğünüzü böyle beslemekle.

CLITANDRE

Yanılıyor muyum bilmem, ama açıkça söylüyorum:
Bugüne dek bayanın kusursuzluğuna inandım.

ACASTE

Bana göre sevimlilik de, çekicilik de onda,
Eksik yanları da çarpmıyor gözüme.

ALCESTE

Benimkine çarpıyor; hem gizlemiyor ki eksiklerini,
Onları yüzüne vurmaya önem verdiğimi de biliyor.
İnsan ne kadar çok severse o kadar az övmeli sevdiğini;
Hiçbir şey bağışlanmazsa, gerçek sevgi doğar.
Bana köle gibi bağlanan,
Sıralı sırasız, uyuşturan övgüleriyle
Çılgınlıklarımı körükleyen o aşağılık
Âşıkların topunu birden sepetlerdim.

CÉLİMÈNE

Sözün kısası: Size kalsa tüm sevenler,
Tatlı sözlerden vazgeçmeliler

Eksiksiz sevginin en üstün erdemi de
Sevilenleri iyice küçültmek.

ÉLIANTE

Çoğu zaman yasalara gelmez sevgi,
Sevenler kimi seçmişlerse onu överler hep.
Hiç toz kondurmazlar sevdiklerine,
Bir kez tutulmayagör, tatlıdır her şey;
Olgunluk sayılır eksiklikler,
Güzel adlar bile yakıştırılır onlara.
Solgun benizlisi beyazlıkta benzer yasemine,
Siyahı korkutur, esmeri çok tatlıdır,
Zayıfı ince bellidir, rahatlığı vardır,
Semizi pek görkemlidir duruşunda;
Pasaklısı çekmez kimseleri,
Adı da çapaçul güzele çıkar.
Dev anası, Tanrıça görünür gözlere.
Boy fukarası gökyüzü harikalarının özeti
Burnu büyük olanı, kraliçe olsa yeridir
İkiyüzlüsü cin gibi akıllı; akılsızı iyi yürekli
Çenesi düşük olanı iyi huylu,
Susunu pek sıkılgan, terbiyelidir.
Sevenin sevgisi taşarsa böyle,
Hoşlanır sevdiğinin eksiklerinden bile.

ALCESTE

Ben diyorum ki...

(Célimène ayağa kalkar, diğerleri de onu izler.)

CÉLİMÈNE

Keselim bu konuşmayı,
Gidip şöyle biraz taraçada gezinelim.
Ne o? Gidiyor musunuz baylar?

CLITANDRE ve ACASTE

Hayır sayın bayan.

ALCESTE

Korkuyorsunuz gidecekler diye.

Baylar, gidin istediğiniz zaman,
Ama bilin ki siz gitmeden kıpırdamam buradan.

ACASTE

Sayın bayanı tedirgin etmiyorsam,
Bütün gün dışarıda yapacağım bir şey yok.

CLITANDRE

Kralın yatma törenine yetişeyim yeter,
Yapacak başka hiçbir işim yok.

CÉLIMÈNE

(*Alceste'e.*)

Şaka ediyorlar sanıyordum...

ALCESTE

Hiç şaka değil;
Bir ben kaldım, bakalım bana da mı git diyeceksiniz.

6. Sahne

ALCESTE, CÉLIMÈNE, ÉLIANTE , ACASTE,
PHILINTE, CLITANDRE, BASQUE

BASQUE

(*Alceste'e.*)

Bayım, aşağıda biri var, sizinle konuşmak istiyor.
Ertelenemeyecek bir iş içinmiş.

ALCESTE

Söyle ona, benim acele işim yok öyle.

BASQUE

Geniş sırmalı bir ceket var,
Üstü de yaldız...

CÉLIMÈNE,

(*Alceste'e.*)

Gidin bakın kimmiş,
Ya da gelsin buraya.

7. Sahne

ALCESTE, CÉLİMÈNE, ÉLIANTE, ACASTE, PHILINTE,
CLITANDRE, KORUMA ERİ

ALCESTE

(Koruma erine doğru gider.)

Ne yapayım istiyorsunuz?

Gelin bayım.

KORUMA ERİ

Bayım, söyleyeceğim iki kelime.

ALCESTE

Herkes duysun bana söyleyeceğinizi.

KORUMA ERİ

Emrinde bulunduğum Mareşallik Mahkemesi üyeleri

Hemen gidip kendilerini görmenizi buyurdular bayım.

ALCESTE

Kim? Ben mi bayım?

KORUMA ERİ

Evet, siz.

ALCESTE

Ne için?

PHILINTE

Oronte'un işi, şu saçma iş.

CÉLİMÈNE

Nasıl?

PHILINTE

Oronte ile çekişti.

Beğenmediği birkaç dizecik yüzünden.

Bu işi de başından yatıştırmak istiyoruz.

ALCESTE

Alçakça dalkavukluk etmem hiçbir zaman.

PHILINTE

Emri dinlemek gerek, hadi hazırlanın...

ALCESTE

Nasıl uzlaştırmak istiyorlar bizi?

O bayların oyları nasıl olur da aramızda
Çekişme konusu dizeleri beğenmeye zorlar beni?
Ne demişsem demişim; dönmek yok,
Kötünün kötüsü.

PHILINTE

Biraz yumuşak bir anlayışla.

ALCESTE

Dediğimi diyorum: İğrenç dizeler.

PHILINTE

Uysal olmalısınız biraz.

Hadi gelin.

ALCESTE

Gideceğim ama hiçbir şey
Beni dediğimden vazgeçiremez.

PHILINTE

Gidin, görünün.

ALCESTE

O baş belası şiiri güzel bulmam için
Kraldan gelebilecek özel buyruk bir yana.
Lanet olsun! Kötü diyeceğim sonuna dek,
Onu yazmış bir adamın da asılması gerek.
(*Gülen Clitandre ile Acaste'a.*)

Tanrı hakkı için! Baylar, bu kadar
Gülünç olduğumu bilmiyordum

CÉLIMÈNE

Çabuk,
Görünmeniz gereken yere gidin.

ALCESTE

Gidiyorum bayan, gittiğim gibi de
Geliyorum buraya, tartışmalara son vermeye.

III. Perde

1. Sahne

CLITANDRE, ACASTE

CLITANDRE

Sevgili Marki, pek keyifli görünüyorsun.
Her şey sevindiriyor seni, hiçbir şeyden kuşkulanmıyorsun,
Açıkçası, kendini aldatmadan söyler misin
Böyle şen görünmeye değer önemli şeyler var mı?

ACASTE

Olmaz olur mu! Kendimi yokluyorum da,
Öyle üzülecek bir şey göremiyorum.
Varlıklıym, gencim, haklı olarak
Kendine soylu diyebilecek bir ailedenim;
Sanıyorum, soyumun verdiği üstünlükle
Başaramayacağım pek az görev vardır.
Özellikle önem verdiğimiz yürekliliğe gelince,
Övünmek gibi olmasın, yoksun değilim ondan, bilirler
Kibarlar katında, gözümü budaktan esirgemedim,
Zorlu, güçlü biçimde bir onur işini nasıl başardığımı.
Akıl faslına gelince, eksik değil, beğenim de var,
Öyle uzun boylu incelemeyen yargılar, akıl yürütürüm,
Bayıldığım yeni oyunlarda, özel koltuklarda
Yerim vardır anlayanlar arasında,
Başta ben karar veririm, oyunun “Ah ne güzel!”

Dedirtecek yerlerinde ben koparırım gürültüyü.
Epey becerikliyimdir; yüzüm gözüm de düzgün,
Hele dişlerim; boyum bosum fidan gibi,
Giyim kuşama gelince, övünüyor demeyin,
Sanırım yaya kalır karşıma çıkacak olanlar.
Bir insan ancak bu kadar değerli tutulabilir;
Kadınlar bayılıyorlar, kral da beğeniyor.
İşte Sevgili Marki, sanırım bütün bunlarla
Tüm ülkede kendinizi beğenebilirsiniz.

CLITANDRE

Evet değil mi ya başka yerde kadınlar kolayca sizin,
Ne diye burada boş yere ah çekip duruyorsunuz?

ACASTE

Ben mi ah çekiyorum? İnanın, huyum suyum
Bir yosmanın umursamazlığını çekemez.
Ancak yolunu şaşıranlar, değeri düşükler
Ağlayıp sızlamaya bel bağlarlar.
Bıkmadan, usanmadan, sürekli biçimde
Kimselerin vermediği değeri kazanmaya çalışırlar.
Ama marki olanlar, benim kalıbımda olanlar
Öyle kredili sevdalara gelmezler, ceremesini de çekmezler.
Tek tük değerli güzeller de yok değil,
Ama çok şükür, bizde de var değerlisi;
Benim gibisinin gönlüne girecek talihlinin
Öyle havadan geçinmesi doğru değil,
Her şeyin doğru tartılması için
Öncelikler en azından ortaklaşa olmalı.

CLITANDRE

Yani Marki, burada büyük rahatlık umuyorsun?

ACASTE

Evet öyle umuyorum, nedenleri de var.

CLITANDRE

İnan bana, bırak bu çok yanlış düşünceyi.
Kendini aldatıyorsun, gerçeği görmez oluyorsun.

ACASTE

Doğru, kendimi aldatıyorum, gerçeği de göremiyorum.

CLITANDRE

Peki nedir seni böyle mutlu kılan?

ACASTE

Kendimi aldatmak.

CLITANDRE

Bir şeye dayanıyorsun elbet?

ACASTE

Gerçeği görememeye.

CLITANDRE

Sağlam kanıtlar var mı?

ACASTE

Yanılıyorum diyorum sana.

CLITANDRE

Bu sevgisini

Sana gizlice açtı mı Célimène?

ACASTE

Hayır, kötü davranıyor bana.

CLITANDRE

Bana cevap ver, rica ederim.

ACASTE

Yüz vermiyor bana.

CLITANDRE

Alayı bırakalım,

Sen bana söyle, ne umut verebilir sana?

ACASTE

Ben yoksul, sen varlıklı;

Tiksiniyorlar benden, korkunç;

Bu günlerin birinde kendimi asmam gerekecek.

CLITANDRE

Peki Marki, ister misin, duygularda birlik için

İkimiz de bir şey üzerinde anlaşalım?

Hangimiz kendini Célimène'e daha çok sevdirse,

Öteki burada kazanana yer verecek,
Kendisiyle usanmadan yarışa çıkmaktan kurtaracak onu?

ACASTE

Oldu! Hoşuma gittin bu konuşmanla,
Dediğine içtenlikle katılıyorum.
Susalım!

2. Sahne

CÉLIMÈNE, ACASTE, CLITANDRE

CÉLIMÈNE

Burada mısınız hâlâ?

CLITANDRE

Sevgi ayaklarımızı tuttu.

CÉLIMÈNE

Aşağıya bir araba geldiğini duydum,
Biliyor musunuz kim olduğunu?

CLITANDRE

Bilmiyorum.

3. Sahne

CÉLIMÈNE, ACASTE, CLITANDRE, BASQUE

BASQUE

Sayın bayan, Arsinoé
Sizi görmeye geliyor.

CÉLIMÈNE

Bu kadın benden ne istiyor?

BASQUE

Éliante aşağıda onunla konuşuyor.

CÉLIMÈNE

Nedir istediği, niçin geliyor buraya?

ACASTE

Adı namusluya çıkınca, her yere girer çıkar,
Sofuluğunun ateşi...

CÉLİMÈNE

Evet, evet, ikiyüzlülüğün ta kendisi.
İçinden gözü dünya nimetlerinde, tüm çabası
Birine kancayı atmak, ama kıvıramaz o işi.
Başka bir kadının ateşli âşıklarını
Kıskanç gözlerle görür ancak.
Kalbi kırık, yüzüstü bırakılmış herkesçe,
Onu görmeyen kör zamaneye ateş püskürür.
O korkunç yalnızlığını yapmacıklı bir
Sofuluk örtüsüyle peçelemeye çalışır,
Etkisiz, gücü kalmamış gösterişinin
Onurunu kurtarmak için suçu başkalarında bulur.
Bununla birlikte, bayıla bayıla ister bir seveni olsun,
Üstelik de gönlü akıyor Alceste'e.
Bana gösterdiği özene de pek bozuluyor,
Bunu kendisinden çaldığım bir şey gibi görüyor;
Güçlkle gizlediği o kıskanç sıkıntısını
Her yerde, el altından, üstüme boşaltıyor.
Kısacası hiç görmedim böyle budalasını,
Densizlikte en üstün kertede,
Ve...

4. Sahne

ARSINOÉ, CÉLİMÈNE, CLITANDRE, ACASTE

CÉLİMÈNE

Hangi rüzgâr attı sizi buraya?
Yalan değil sayın bayan, merak ediyordum sizi.

ARSINOÉ

Bir şey danışmaya geldim size.

CÉLİMÈNE

Bilemezsiniz, ne kadar sevindim sizi gördüğüme!
(*Clitandre ile Acaste gülerek çıkarlar.*)

5.Sahne

ARSINOÉ, CÉLİMÈNE

ARSINOÉ

Çok iyi oldu, zamanında gittiler.

CÉLİMÈNE

Oturalım mı?

ARSINOÉ

Değmez oturmaya

Sayın bayan. Dostluk özellikle

En kötü günlerimizde kendini göstermeli;

Saygınlık, göreneklere uygunluk

Kadar önemli şey yoktur.

İşte ben de, arkadaşlığımı göstermek için

Size geldim, onurunuzu ilgilendiren bir konuda.

Dün, çok garip erdemli insanlar arasındaydım,

Konuşurlarken sizden söz açtılar,

Bayan tutumunuz, davranışınız yazık ki,

Övülmedi gürültü patırtı içinde.

Size gelmelerine göz yumduğunuz bir sürü insan,

Hoppalığınızı, ondan fırsat bulan söylentileri

Aşırı biçimde eleştirip durdular,

Hem de hiç umulmaz acılıkta.

Kestirebilirsiniz hangi yanı tuttuğumu,

Elimden geldiğince sizi savunmak için,

Temiz yüreklidir, bağışlamalı, dedim,

Böylece kişiliğinizi kurtarmak istedim.

Ama biliyorsunuz, öyle şeyler var ki yaşamda,

İstesek de bağışlanamaz onlar;

Bu durumda, yaşam biçiminizin
Size oldukça söz getirdiği,
Bunun da ortalıkta üzücü kerteye ulaştığı,
Her yerde acı dedikodular edildiği,
Siz isterseniz tüm davranışlarınızın
Kötü yargılara daha az yol açabileceği
konularında ben de onlara katıldım.
İnandığımdan değil, namusa söz söylendiğinden,
Tanrı korusun beni böyle bir düşünceden!
Ama insanlar görünüşe aldanır,
Kendimiz için iyi yaşamak yetmez.
Sizi çok akıllı insan olarak biliyorum,
Bu görüşü iyi karşılırsınız ve onu
İçimden gelen, sizi ilgilendiren her şeye
Beni bağlayan gizli duygulara yorarsınız.

CÉLİMÈNE

Size çok teşekkür borçluyum:
Gönül borcum var bu görüşe; onu, değil
Kötüye almak, lütuf olarak görüyorum,
Onurunuzla ilgili bir görüşü de ben söylüyorum
Benim için söylenenleri bana anlatarak
Yakınlık gösterdiğiniz için,
Ben de, kendi payıma size söylenenleri anlatacak,
Bu güzel örneğe uyup, uyaracağım sizi.
Geçen gün bir yere gitmiştim,
Çok değerli kişiler vardı orada,
Bir erdemlinin davranışından söz ederken
Lakırdıyı size döndürdüler bayan.
Aşırı namusluluğunuz, dindarlık çabalarınız
İyi örnek diye nitelenmedi.
Zoraki, yapmacıklı gösterişliliğiniz,
Akıl, namus üzerine tükenmez sözleriniz,
Safça söylenmiş patavatsız bir sözcüğü
Uygunsuz bulup somurtmanız, haykırıışlarınız;

Kendinizi dev aynasında görmeniz,
Herkes o acımaz bakışlarınız,
Sık sık ders vermeleriniz, kötülüğü olmayan,
Saf sözleri hırçınlıkla eleştirmeniz,
Bütün bunlar, açık söylüyorum,
Birlikte eş duygularla kınandı;
Dediler ki: “Neye yarar o alçakgönüllülük,
O düzgün görünüş; her şeyi bunun tersi olursa?
Din ödevini yerine getirmede eksiksiz,
Ama adamlarını dövüyor, paralarını ödemiyo,
Tüm yobazların da yardakçısı;
Ama düzgün sürüyor, güzel görünmek istiyor.
Tablolardaki çıplakları kapattırıyor,
Ama öfkesi var gerçeklere.”
Ben, her birine karşı sizi savundum,
Tüm söylenenler çekiştirmedir, dedim.
Dedim ama, hepsi de bana karşı çıktı.
Sonuç şu oldu ki, başkalarının işlerine
Daha az karışırsanız, kendi işlerinizle
Daha çok uğraşırsanız iyi edersiniz.
Başkalarını kötülemeden önce insan,
Kendi gözündeki mertegi görmeli;
Başkalarını paylamak isterken de
Kendi örnek yaşamının ağırlığını koymalı.
Dahası var: Gerekiyorsa bu işlerde
Tanrı’nın görevlendirdiği kimselere başvurmalı.
Bence sayın bayan, siz de çok akıllısınız,
Bu yol göstermeyi yararlı bulacak,
Ve onu içimden gelen, sizi ilgilendiren her şeye
Beni bağlayan gizli duygulara yoracaksınız.

ARSINOÉ

Kınamakla başa ne gelirse gelsin,
Beklemezdim böyle bir karşılığı,
Bayan acılığından anlaşılan,
Kalpten söylediklerim iyice yaralamış sizi.

CÉLİMÈNE

Yaralamadı bayan; söz dinler olsaydık,
Bu karşılıklı görüşler uygulanırdı.
Böylece herkesin kendini düşünmesi
Düşüncesizliği iyi anlayışla ortadan kalkardı.
Size bağlı, aynı heyecanla, doğrulukla
Bu görevi sürdürmemiz, sizin benim için,
Benim de sizin için, duyulanı
Birbirimize söylemeye önem vermemiz.

ARSINOÉ

Ah, bayan! Hiçbir şey duyamam sizin için;
Ne duyarsam hepsi benim için.

CÉLİMÈNE

Sanırım her şey övülebilir, kötülenebilir,
Her birimiz, yaşına, beğenisine göre haklı.
Çapkınlığın da mevsimi var,
Erdem düşkünlüğünün de.
Genç yaşlarımızın parlaklığı sönünce,
Politika gereği, bu erdem düşkünlüğüne kayılabilir.
Bu da üzücü eksikleri örtmeye yarar;
Demiyorum bir gün yolunuzdan gitmem.
Yaş her şeyi getirir ve bilirsiniz bayan,
İnsan yirmi yaşında kendini dine vermez.

ARSINOÉ

Önemsiz bir üstünlükle övünüyorsunuz, kuşkusuz,
Yaşınızı da korkunç biçimde öne sürüyorsunuz.
Başkalarının sizden daha yaşlı olmaları
Sizi öyle böbürlendirecek önemli bir şey değil.
Hem, bilmem neden, öfkeleniyorsunuz ve
Bana şaşılacak biçimde çatıyorsunuz.

CÉLİMÈNE

Ben de bilmiyorum bayan, neden her yerde
Bana saldırıyorsunuz.
Sıkıntılarınız var diye, hep bana mı çatacaksınız?

Size önem vermiyorlar diye ben mi suçluyum?
İnsanlarda sevgi uyandırırıyorsa,
Hiçbir gün eksik etmiyorlarsa
Dileklerini, siz de bundan hoşlanmıyorsanız?
Ne gelir elimden, benim ne suçum var bunda?
Önünüze çıkan yok, onları kendinize
Çekmenize engel de olmuyorum.

ARSINOÉ

Yazık! Böbürlendiğiniz bir sürü âşığınız
Var diye üzülecek miyim sanıyorsunuz?
Benim için bugün ne pahasına onların
Bu yola sokulabileceğini anlamak kolay.
Her şey yolunda diye, sanıyor musunuz,
O bir sürü insan buraya tek yüzünüz için geliyor,
Temiz bir sevgiyle size tutkunlar,
Erdemleriniz için size kur yapıyorlar?
Uyduruk özürlerle insanların gözü kamaşmaz,
Kolay aldanmaz herkes; öyle kadınlar görüyorum ki,
Tatlı duygular uyandırabilecek güçte,
Ama âşık yaratmazlar.
Bundan da şu sonuçları çıkarabiliriz:
Sevenlerin gönülleri büyük fedakârlıklarla kazanılır,
Hiçbiri, güzel gözleriniz için yanıp tutuşmaz,
Tüm el bebek gül bebek demeleri beleşten değil.
Önemsiz bir başarının solgun parlaklığı için
Büyük iş gördüm deyip kurulmayın öyle;
Burnunuz Kaf dağında olmasın, yola gelin biraz,
Tepeden bakmayın insanlara.
Kazandıklarınızda gözüm olsaydı,
Başkalarının yolunda olurum ben de;
Hiç sakınmazdım kendimi ve istediğim zaman,
Âşıklarım da olabileceğini gösterirdim size.

CÉLİMÈNE

Gösterin bayan, gösterin de görelim şu işi:

Böyle bulunmaz bir yöntemle hoşla gitmeye bakın
Ve...

ARSINOÉ

Keselim bayan böyle bir konuşmayı.
Sizi de, beni de daha ileri götürebilir.
Arabam bekletmeseydi beni,
Almak zorunda olduğum izninizle giderdim.

CÉLİMÈNE

İstediğiniz kadar kalabilirsiniz;
Hiç gerek yok sabırsızlanmanıza.
Sizi titiz nezaketle yormadan,
Size daha iyi bir arkadaş vereceğim.
Yerinde bir rastlantıyla, bu sayın bay,
Sizinle konuşmada yerimi daha iyi doldurur.

6. Sahne

ALCESTE, CÉLİMÈNE, ARSINOÉ

CÉLİMÈNE

Alceste, gidip bir iki kelime mektup yazmalıyım,
Sonraya bırakamayacağım bir mektup.
Bayanla kalın, benim kabalığımı
Lütfedip kolayca bağışlayacak.

7. Sahne

ALCESTE, ARSINOÉ

ARSINOÉ

Görüyorsunuz, arabamı beklerken
Sizinle konuşmamı istiyor.
Bana ne kadar nazik davranırsa davransın,
Bu kadar hoşlanabileceğim bir görüşmeyi bağışlayamazdı.

Doğrusu, üstün değerli kişiler
Her insanda sevgi, saygı uyandırırılar.
Değerinizin, kuşkusuz bilinmez güzellikleri var,
Beni sizinle ilgili kılan güzellikler.
Yerinde bir görüşle, sarayın değerinizi
daha iyi kavramasını isterdim.
Siz yapmıyorsunuz, ben de her gün, sizin için
Bir şey yapmadıklarını gördükçe üzülüyorum.

ALCESTE

Bana mı bir şey yapılmıyor bayan?
Peki neye dayanacağım bir şey istemek için?
Devlete bir hizmetim olduğunu mu gördüler?
Saray bana bir şey yapmıyor diye yakınmam için
Parlak denilebilecek ne yaptım, rica ederim?

ARSINOÉ

Sarayın iyi gözlerle gördüklerinin hepsi de
Her zaman büyük hizmetler görmemiştir,
Bunun için elverişli zaman ister, yetenek ister,
Sonra, değerlilik ister, bu da sizde var,
Gerekirdi ki...

ALCESTE

Aman, rica ederim! Bırakın değerimi.
Saray ne ile uğraşsın istiyorsunuz?
Zor iştir bu, büyük çaba ister
Değerleri bulup ortaya çıkarmak.

ARSINOÉ

Parlak bir değer, ortaya çıkarır kendini:
Birçok yerlerde değeriniz üstün görülüyor.
Benden öğrenmiş olun, iki önemli yerde
Dün, çok gözde kişiler sizi övdüler.

ALCESTE

Herkes övülüyor günümüzde,
Günümüz modası, şaşılacak bir şey yok bunda.
Herkes büyük değerlerle bezenmiş,
Övülmek artık bir erdem değil;

Karnımız tok övgülere, orta malı oldu,
Benim uşağın da gazetede adı var.

ARSINOÉ

Kendi payıma, daha iyi görünmeniz için
Sarayda bir görevi gözünüze kestirmenizi isterim.
Böyle bir şeyi az düşünseniz de, düşünür gibi olmalısınız
Size hizmet için tanıdık da bulunabilir,
Elimin altında kullanacağım adamlar var,
Size tatlıca her şeyin yolunu bulabilirler.

ALCESTE

Orada ne yapayım istiyorsunuz?
Yaradılışım gereği, oradan uzak durmalıyım.
Dünyaya doğarken, Tanrı bana
O havayla bağdaşabilecek bir ruh vermemiş.
Kendimde orada başarılı olabilecek,
İşlerimi yürütebilecek erdemleri bulamıyorum.
En büyük özelliğim, açık yürekli, içtenlikli olmak.
İnsanlarla konuşurken aldatmam onları,
Düşündüğünü gizlemesini bilmeyen insan da
Pek tutunamaz oralarda.
Kuşkusuz, saray dışında ne bu desteği,
Ne de bu onur sıfatlarını bulamazsınız,
Ama bu yararları yitirirken kurtulursunuz
Ahmakça rol oynamak sıkıntısından.
Bin türlü terslenmeden kurtulursunuz,
Şunun bunun şiirlerini övmekten kurtulursunuz,
Bir bayana yağcılık etmezsiniz,
O kibar dediklerinin ahmaklığını da çekmezsiniz.

ARSINOÉ

Madem istiyorsunuz, bırakalım bu saray konusunu;
Yalnız, sevgi konusunda acımalıyım size.
Düşüncemi de size açıklarsam,
Sevginizi daha iyi kullanmanızı dilerim,
Sizi büyüleyen de size layık değildir derim.

ALCESTE

Rica ederim, bunu söylerken, o bayanın
Arkadaşınız olduğunu düşünmüyor musunuz?

ARSINOÉ

Düşünüyorum; doğrusu, size yapılan haksızlığa
İçim dayanamaz daha uzun zaman;
İçinde bulunduğunuz durum çok üzüyor beni,
Söylüyorum size, hisleriniz kötüye kullanılıyor.

ALCESTE

Candan ilgi gösteriyorsunuz, böyle
Uyarmalar, bir gönül vurgununun gönlünü kazandırır!

ARSINOÉ

Evet, ne denli arkadaşım da olsa, kibar
Bir insanın gönlünü bağlamaya layık değil derim.
Gönlü de sizin için yapmacıklarla dolu.

ALCESTE

Olabilir, gönüller görülmez; ama
İyilikseverliğiniz içime böyle bir duygu düşürmeyebilirdi.

ARSINOÉ

Yanıldığınızı görmek istemiyorsanız,
Hiçbir şey söylememeniz çok kolay.

ALCESTE

Olmaz, bu konuda ne söylenirse söylensin,
Kuşku her şeyden daha üzücüdür.
Onun için kendi payıma, isterim elbet
Açıklıkla bütün bunların gösterilmesini.

ARSINOÉ

Oldu! Anladım, bu konuda
Tamamen aydınlığa kavuşacaksınız.
Evet, her şeyi iyice göresiniz istiyorum;
Yalnız, eve gidinceye kadar, kolunuzu verin bana;
Orada size sevgilinizin kaypaklığının
Sağlam bir kanıtını göstereceğim;
Ve gönlünüz başka gözlere takılırsa,
Sizi teselli edecek bir şeyler de bulabiliriz.

IV. Perde

1. Sahne

ÉLIANTE, PHILINTE

PHILINTE

Hayır, çekip çevirmesi bu kadar zor insan yoktur,
Kendisiyle anlaşmak da bir o kadar güç.

Her yandan onu caydırmak istediler

Nuh diyor, peygamber demiyor.

Öyle ki, o tedbirli insanlar, bu kadar garip

Bir anlaşmazlıkla karşılaşmamışlardı.

“Hayır baylar, dönmem sözümünden.” diyordu,

“Her şeye evet, buna hayır.

Neden alınıyor? Ne demek istiyor bana?

İyi yazmamayı onuruna mı yediremiyor?

Üstelik ne çıkar yanlış anlamışsa sözlerimi?

Akıllı, bilgili insan, kötü şiir yazabilir;

Bunlar onura dokunur şeyler değil.

Bana göre çok ince, nezaketli bir insan,

Yetenekli, değerli, duygulu,

Ne derseniz deyin, ama çok kötü bir yazar.

İsterlerse yaşamını, gidişatını,

Usta biniciliğini, silah kullanmasını, dans etmesini

Övebilirim, ama şiiri... Ben yokum.

Daha iyisini yazmak mutluluğu da olmayınca,
Şiire hiç mi hiç yeltenmemeli
Yaşam boyunca, zorlanıyorsa bu işte.
Sözün kıyası, hoşgörü, uzlaşma
Diye güçlkle yaptığı şey,
Söyleyişini çok yumuşattığını sanarak,
Üzgünüm çok güç beğendiğimden,
Hatırınız için, iyi yüreklilikle,
Sonenizi daha iyi buluyorum.” demiş.
Kucaklaşmışlar, sonuç olarak da,
Tüm mesele kapanmış.

ÉLIANTE

Davranışları kimselere benzemiyor,
Yalnız, doğrusu benimle çok iyi arası.
Düşkün olduğu açık yürekliliğin
Özünde soylu, güçlü bir yanı var.
Günümüzde az bulunur bir erdem,
Ne olurdu, herkes onun gibi olsa.

PHILINTE

Onu gördükçe, kendini kaptırdığı
Karasevdaya daha çok şaşıyorum.
Tanrı vergisi huylarına bakıyorum,
Buna nasıl tutulabilir, anlamıyorum.
Daha az anladığım bir şey var, nasıl olur da
Bu yaradılışla yeğeninize tutulur?

ÉLIANTE

Bu da gösteriyor ki, gönül işi her zaman
Huyu suyu bir olmakla ilgili değil.
Bu örnekle de, birbirine tatlı yakınlıklar
Duymak gerekliliği suya düşüyor.

PHILINTE

Görebildiğimiz kadarıyla, seviliyor mu sizce?

ÉLIANTE

Bunu söylemek pek kolay değil.
Nasıl bilelim Célimène'in onu sevip sevmediğini?

Pek güveni yok duygularına,
Gönül bu, kimi zaman bilmeden sever,
Kimi zaman seviyor sanır, sevmeden.

PHILINTE

Öyle sanıyorum ki, dostumuz, ummadığından
Daha çok çekecek yeğeninizden;
Gerçek şu ki, benim duygum onda olsaydı,
Sevgisini büsbütün başka yöne çevirir,
Daha yerinde bir seçmeyle,
Ona bağışladığınız iyiliklerden yararlanırdı.

ÉLIANTE

Ben bunun üzerinde pek durmuyorum
Ve sanıyorum bu konularda içtenlikle davranmalı,
Bir diyeceğim yok ona tutkunluğuna.
Buna karşılık, Célimène'le ilgileniyorum.
Bu durumda söz bana düşseydi,
Sevdiğine kavuşsun derdim.
Ama böyle bir seçmede her şey olabileceğine göre,
Sevgisi güçlüklerle karşılaşırsa,
Célimène başka birini seçerse,
Duygularını ben karşılayabilirim.
Bu durumda, sevgisinin geri çevrilmesi
Hiç engel değil o sevgiyi karşılamama.

PHILINTE

Ben de ona beslediğiniz
İyi duygulara karşı değilim.
İsterse, size anlatabilir
Bu konuda ona neler söylediğimi.
Ama ikisini birleştirecek evlilik sonunda.
Siz bütün bu duygular dışında kalırsanız,
Cömertlikle ona bağışladığınız
Duyguları ben karşılamak isterdim.
İyiliğinizden kaçınırsa, o iyilik de
Bana çevrilirse, dünyalar benim olur.

ÉLIANTE

Eğleniyorsunuz Philinte.

PHILINTE

Hayır bayan,
İçtenlikle konuşuyorum sizinle,
Bunu da açıkça söyleyeceğim zamanın
Bir an önce gelmesi gönülden dileğim.

2. Sahne

ALCESTE, ÉLIANTE, PHILINTE

ALCESTE

(*Alçak sesle.*)

Ah, bayan! Öcümü alın; tüm sabrımı
Tüketen bir hakaret.

ÉLIANTE

Ne oldu? Nedir size böylesine üzüntü veren?

ALCESTE

Ölürüm, aklıma getirmem böyle bir şeyi;
Tüm doğa coşsa, kudursa,
Bu serüven kadar belimi bükmez.
Olan oldu... Sevgim... Konuşamayacağım.

ÉLIANTE

Biraz dinlenin, kendinize gelin.

ALCESTE

Yüce Tanrım! O kadar güzellikle bu kadar
Korkunç kötülükler nasıl birleşir?

ÉLIANTE

Canım söyleyin ne oldu?..

ALCESTE

Ah, olanlar oldu!
Aldatıldım, canıma okundu.
Célimène, inanılır mı buna?
Célimène beni aldatıyor, yalan dolan.

ÉLIANTE

İnanmak için sağlam kanıt var mı?

PHILINTE

Arayıp taramadan kuşkulanmış,
Kıskançlıkla kuruntuya kapılmış olmayasınız..

ALCESTE

Lanet olsun! Siz kendi işinize baksanıza.

(*Éliante'a.*)

O kadar belli ki beni aldattığı,
Cebimde bunun belgesi var.
Evet bayan, Oronte'a yazılmış bir mektup,
Gözden düşüğümü anlattı bana.
Okşayıcı sözlerinden kaçtığını sandığım,
Karşıma çıkanların en az çekindikleri Oronte.

PHILINTE

Mektup, görünüşte aldatabilir,
Ama içi sanıldığı kadar suçlu olmayabilir.

ALCESTE

Bir darbe daha, bırakın beni, rica ederim,
Kendi işinize bakın.

ÉLIANTE

Taşkınlıklarınıza dikkat etmelisiniz, hele ki sataşmak...

ALCESTE

Size borçluyum bu yatıştırmayı;
O derin acıdan kurtulmak için
Bugün size başvurmak geliyor içimden.
Sarsılmaz bir sevgiyi alçakça boşa çıkaran
O ruhsuz, ikiyüzlü yakınınızdan öcümü alın;
Öcümü alın o sizi de iğrendirecek davranışın.

ÉLIANTE

Ben mi öcünüzü alacağım! Nasıl alacağım?

ALCESTE

Sevgimi almakla.
O ruhsuzun yerine alın sevgimi.

Acısını ancak böyle çıkarabilirim;
Cezasını da temiz duygularla,
Derin sevgiyle, saygılı özenle,
İnce davranışla, sürekli kullukla
Ve bunları coşkuyla uğrunuza vermekle.

ÉLIANTE

Acı çekmenize üzülüyorum elbette,
İlginizi de önemsemiyor değilim;
Belki kötülük, sandığınız kadar büyük değil,
Siz de bu öç almak duygusundan kurtulursunuz.
Kötülük, çok sevilen birinden gelince,
İnsan çok şey kurar ama gerçekleştirmez.
Ayrılmak için güçlü bir neden bulmak boştur,
Suçlu sevgili, çok geçmeden suçsuzdur yine;
İstenen kötülük de kolayca dağılır gider,
Sevenin öfkesi nedir, o da bilinir.

ALCESTE

Hayır, hayır, hayır; durum ağır,
Geriye dönülmez artık, kesiyorum ilişkimi;
Hiçbir şey beni bundan vazgeçiremez,
Kendime ceza veririm ona değer veririmsem.
İşte kendisi. Yaklaştıkça öfkem köpürüyor;
Ettiği kötülüğü sertçe yüzüne vuracağım,
Bozguna uğratacağım onu, sonra da, aldatıcı
Güzelliklerinden kurtulan gönlüm sizin olacak.

3. Sahne

CÉLIMÈNE, ALCESTE

ALCESTE

(Kendi kendine.)

Aman Tanrım! Nasıl tutacağım kendimi?

CÉLIMÈNE

(Kendi kendine.)

Durum kötü!

(*Alceste'e.*)

Neden yüzünüz bozuk öyle?
İçinizi çekip duruyorsunuz,
Bana da kara kara bakıyorsunuz?

ALCESTE

Bir insanın yapabileceği tüm kötülükler
Hiç kalır sizin oyunlarınızın yanında;
İyi, kötü tanrılar, öfkeli doğa,
Sizin kadar zararlı birini yaratmamıştır.

CÉLİMÈNE

Pek hoşlandığım tatlı sözler, kuşkusuz.

ALCESTE

Alay etmeyin, aman! Sırası değil gülmenin.
Güleceğinize ağlayın, daha iyi olur;
Kanıtlarım sağlam. Beni aldatıyorsunuz.
Neden böyle bozuldum, anladınız;
Meğer boşuna kuşkulanmıyormuşum.
Sizin yersiz bulduğunuz sık sık kuşkulanmamla
Uğradığım felaketi araştırıyordum.
Tüm çabanıza, gizleme ustalığınıza rağmen,
Yıldızım neden çekinmem gerektiğini söylüyordu bana.
Sanmayın ki, acısını çıkarmadan,
Uğradığım belayı yanınıza bırakırım.
Biliyorum, kimse başa çıkamaz tutkularla,
Sevgi de, doğmak için, bağımsızlık ister,
Zorla sevgi güzellik olmaz hiçbir zaman,
Hem gönül kimi severse güzel odur.
Onun için, hiçbir diyeceğim olmazdı
Benimle yalansız dolansız konuşsaydınız.
İlk ağızda sevgimi geri çevirseydiniz,
Kaderime küser, otururdum.
Ama kaypak bir tutumla yangınımı körüklediniz;
Bunun adına hainlik, kalleşlik derler,
Ne denli ceza görse yeridir,

Ne kadar öfkelensem azdır.
Evet, evet, her şey olabilir bu ağır durumda
Aklım başımda değil artık, çılgına döndüm,
Yıktınız beni öldürücü bir vuruşla,
Akıl değil duyularıma yön veren.
Haklı bir öfkeye kapılmış, gidiyorum,
Neler olabilir, onu da bilmiyorum.

CÉLİMÈNE

Neden bu çılgınlık, rica ederim?
Aklınızı mı kaçırdınız, söyleyin.

ALCESTE

Evet, evet, kaçırdım, gözünüzün önünde,
Kör talih, beni öldüren zehri alınca,
Büyüsüne tutulduğum aldatan çekiciliğinizde
Azıcık içtenlik bulduğumu sanınca.

CÉLİMÈNE

Neymiş bu yakındığınız hainlik?

ALCESTE

Ne olacak, ikiyüzlülük, becerikli gizlilik!
Bunun üstesinden gelecek yollar hazır.
Şuna bir göz atın, yazınızı tanıyın;
Bu kâğıdın ortaya çıkması sizi susturmaya yeter,
Kanıt da hiçbir şey söylenemez.

CÉLİMÈNE

Demek kafanızı karıştıran şey bu?

ALCESTE

Kızarmıyor musunuz bu yazıyı görünce?

CÉLİMÈNE

Ne diye kızaracakmışım?

ALCESTE

Ne o? Sakınmazlığı yalan dolanla mı karıştırıyorsunuz?
İmzasız. Yoksa yazmadım mı diyeceksiniz?

CÉLİMÈNE

Yazmadım der miyim kendi elimden çıkmış yazıya?

ALCESTE

Ve kılınız kıpırdamadan, bana karşı
Yazılmış bir kâğıdı görebilirsiniz?

CÉLİMÈNE

Yalan değil, siz çok garip bir insansınız.

ALCESTE

Ne yani? Bu sağlam kanıtı hiç mi sayıyorsunuz?
Oronte'a yazdığınız okşayıcı sözlerinizin bana dokunur
Bir yanı yok, siz de bundan utanç duymuyorsunuz?

CÉLİMÈNE

Oronte! Kim söylemiş mektubun ona yazıldığını?

ALCESTE

Onu bana bugün verenler.
Hadi diyelim ki başkası için yazılmış;
Durumu değiştirir mi bu?
Bana daha az kötülük mü etmiş olursunuz?

CÉLİMÈNE

Ya bu yazı bir kadına yazılmışsa,
Ne diye dokunsun size? Ne kötülük var bunda?

ALCESTE

Pek başarılı yön değiştirme, özür de güzel!
Ne yalan söyleyim, hiç aklıma gelmedi,
Şimdi iyice inandım artık.
Demek böyle kaba kurnazlıklara kalkışıyorsunuz?
Siz insanları o kadar akılsız mı sanıyorsunuz?
Bakalım, bakalım biraz, hangi açıdan
Nasıl kuyruklu bir yalan savuracaksınız,
Tüm sözcükleri sevgi taşan bir mektubu
Bir kadına yazılmış göstereceksiniz?
Uydurun bakalım, suçunuzu gizlemek için.
Size okuyacağım şey...

CÉLİMÈNE

Gülünç oluyorsunuz hükmetmeye kalktığınız için,
Söylemek istediğinizi saygısızca söylediğiniz için.

ALCESTE

Olmaz, olmaz, sinirlenmeden,
Şu sözlerin ne demek olduğunu söylemeye bakın.

CÉLİMÈNE

Hayır, bir şey yapacak değilim, bu durumda
Neye inanırsanız inanın, önemsiz benim için.

ALCESTE

Rica ederim, inanacağım, gösterin bana,
Bu mektubun bir kadına yazılabileceğini.

CÉLİMÈNE

Hayır, Oronte içindir, buna da inanın;
Büyük sevinçle karşılıyorum tüm dileklerini;
Söylediğini beğeniyorum, kendisine de değer veriyorum,
Ne derseniz deyin, kendi bileceğiniz şey.
İstediğinizi yapın, yan tutun, durmayın,
Yalnız daha çok kafamı şişirmeyin.

ALCESTE

(Kendi kendine.)

Tanrım! Daha insafsızı yaratılabilir mi?
Gönül böyle davranış görmüş müdür?
Ne var bunda? Ona öfkelenmekte haklıyım.
Ben çekişmeye geliyorum, benimle çekişiyorlar!
Acımı, kuşkularımı körüklüyorlar,
İstediğimi düşünürmüşüm, her şey olabilirmiş;
Öyle ama, yüreğim daha beni
Bağlayan zinciri kıracak,
İyice tutulduğu iyilik bilmez yaratıktan
Gereğince tiksinecek kadar güçlü değil.

(Célimène'e.)

İnsaf yok sizde, pek iyi biliyorsunuz,
Aşırı tutkunluğumdan yararlanıyorsunuz,
Aldatıcı gözlerinizin yarattığı uğursuz,
Taşkın tutkunluğu kurnazca kullandınız.
Hiç değilse savunun beni yıkan suçunuzu,

Bana suçlu görünmek sevdasından da vazgeçin,
Elinizden gelirse, bu mektubu temize çıkarın.
Sevgim var, yardım etmek isterim size.
Bağlılıktan vazgeçmez görünmeye bakın,
Ben de size inanmaya çalışayım.

CÉLİMÈNE

Siz, kıskançlık nöbetlerinizle çılgına dönmüşsünüz,
Size duyulan sevgiye de layık değilsiniz.
İyice bilmek isterdim, kim beni zorlayabilir
İnmeye ikiyüzlülüğün aşağılarına,
Ve gönlüm başka yana dönerse,
Bunu içtenlikle neden söylemeyeyim?
Ne demek? Gönül kazanmaktan hoşlanan duygularım
Tüm kuşkularınıza karşı beni savunamaz mı?
Bilmem, dokunur mu bunlar sizin gibi bir koruyucuya?
O duyguları dinlemek bana saygısızlık olmaz mı?
Değil mi ki gönlümüz, seviyorum demeye
Kararlı olunca, çok zorluk çeker,
Değil mi ki, tutkunluğun düşmanı cinsin onuru,
Açılıp saçılmalara iyice engel oluyor,
Böyle bir engeli aştığını gören âşık,
Ceza görmeksizin bu kehânetten kuşkulanmaz mı?
Büyük çabalardan sonra söylenenlere
Güven göstermediği için suçlu değil midir?
Bırakın; kuşkularınız değer beni öfkeliendirmeye,
Ama siz değmezsiniz önem vermeye.
Kuş beyinliyim, içimde sizin için hâlâ biraz
İyilik kaldığından, saflığıma içerliyorum;
Başka yere bağlamalıyım sevgimi
Ve öyle davranmalıyım ki, değsin yakınmanız.

ALCESTE

İnanılmaz kadınsınız! Garip bir zaafım var size!
Kuşkusuz, çok tatlı sözlerle aldatıyorsunuz beni,
Ama ne gelir elimden; alnıma böyle yazılmış,

Gönlüm iyiliğimize kalmış.

Sonuna dek bana ne edeceğinizi görmek istiyorum,
Bakalım, kötülüğe düşüp beni aldatacak mısınız?

CÉLİMÈNE

Siz, nasıl sevilirse öyle sevmekten hoşlanmıyorsunuz.

ALCESTE

Hiç benzeri yoktur taşkın sevgimin.

Bunu herkese göstermek özlemiyle

Size kötülük dilemeye kadar varan bir sevgi.

Evet, kimse sizi sevmesin isterdim,

Acınacak duruma düşmenizi isterdim,

Doğuştan özelliğiniz olmasın isterdim,

Ne soy sop, ne mal mülk,

Uğrunuzda çektiğim çileyi

Böyle bir mutsuzluğu giderebilir,

Ben de, o gün, sevgimin ellerinden

Her şeyimi aldığınızı görüp sevinir, övünürüm.

CÉLİMÈNE

Çok tuhaf biçimde iyiliğimi istemek bu!

Dilerim, elinize geçmez böyle bir durum!...

İşte Dubois, pek de hoş giyinmiş.

4. Sahne

CÉLİMÈNE, ALCESTE, DUBOIS

ALCESTE

Ne biçim kılık bu, neden bu şaşkınlık?

Bir şey mi var?

DUBOIS

Efendim...

ALCESTE

Söyle, ne var?

DUBOIS

Bir sürü anlaşılmaz şey.

ALCESTE

Peki ne?

DUBOIS

İşlerimiz kötü gidiyor efendim.

ALCESTE

Nasıl yani?

DUBOIS

Herkes duysun mu?

ALCESTE

Evet, konuş, hem de çabuk.

DUBOIS

Biri yok mu burada?..

ALCESTE

Vakit geçiriyorsun!

Konuşacak mısın?

DUBOIS

Efendim, gitmek gerekiyor.

ALCESTE

Neden?

DUBOIS

Gürültü patırtı etmeden buralardan gitmeli.

ALCESTE

Peki neden?

DUBOIS

Size buradan gitmeli diyorum.

ALCESTE

Neden?

DUBOIS

Hem de hoşça kalın bile demeden.

ALCESTE

Ama neden benimle böyle konuşuyorsun?

DUBOIS

Şu yüzden, pılıyı pırtıyı toplamalı efendim.

ALCESTE

Ben senin kafanı kırarım
Doğru dürüst konuşmak istemezsen.

DUBOIS

Efendim, üstü başı, yüzü gözü kara bir adam,
Mutfağa kadar gelip bize bir kâğıt getirdi,
Öyle çiziktirilmiş bir kâğıt ki,
Şeytan olmalı okuyabilmek için.
Yüzde yüz sizin dava ile ilgili;
Cehennem zebanisi de galiba bundan bir şey anlamaz.

ALCESTE

Anladık, ahmak; bu kâğıdın ne ilgisi var
Sözünü ettiğin toparlanıp gitmekle?

DUBOIS

Size şunu söyleyeyim ki efendim, bir saat sonra,
Sizi sık sık görmeye gelen bir adam,
Alı al, moru mor, eve geldi sizi aramaya
Bulamayınca da, size hizmetimi bildiğinden,
Nezaketle, size söylememi... Durun, neydi adı?

ALCESTE

Bırak adını şimdi aptal, sana ne dediğini söyle.

DUBOIS

Ahbablarınızdan biri desem yeter.
Bana dedi ki: Tehlike var burada, kaçmazsanız,
Tutuklanma da olabilir mi.

ALCESTE

Ama neden? Açıklamadı mı biraz?

DUBOIS

Hayır, benden mürekkep, kâğıt istedi,
Size bir şeyler yazdı; okuyunca
Ne imiş bu anlaşılmaz iş, anlarsınız.

ALCESTE

Ver bakalım.

CÉLİMÈNE

Ne olabilir?

ALCESTE

Bilemem, pek merak ettim ne olduğunu.

Canını şeytan alsın; versene.

DUBOIS

(Uzun uzun üstünü aradıktan sonra.)

Ah, efendim, masanızın üzerinde bırakmışım.

ALCESTE

Ben sana şimdi...

CÉLİMÈNE

Kızmayın,

Çabuk gidip, ne ise, yolunu bulun.

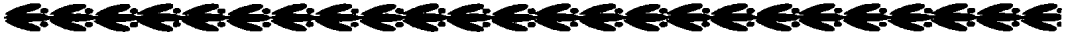
ALCESTE

Öyle görünüyor ki, ne kadar uğraşsam

Kaderim ahdetmiş sizinle konuşmamı engellemeye;

Ama onun üstesinden gelmek için, sevgime izin verin de,

Gün bitmeden gelip göreyim sizi.

V. Perde

1. Sahne

PHILINTE, ALCESTE

ALCESTE

Karar verildi diyorum size.

PHILINTE

Ne olursa olsun, sizi zorlar mı bu?

ALCESTE

Hayır. İstedığınız kadar uğraşın, akıl verin,
Hiçbir şey beni dediğimden döndüremez.
İçinde yaşadığımız yüzyılda yaman bir ahlâksızlık var,
İnsanlarla düşüp kalkmak istemiyorum artık.
Olur mu? Onur, doğruluk, utanma ve kanunlar,
Karşı tarafın bu davayı kazanmasına engeldir.
Her yerde haklı olduğum söyleniyor, yazılıyor;
Davamda haklı olduğuma da inanıyorum.
Ama sonuç, benim inandığım gibi değil:
Adalet benden yana, mahkeme ondan yana!
Yüz kızartıcı öyküsü bilinen bir herif,
Bu karanlık işten göğsünü gere gere çıktı!
Doğruluk eğrildi alçaklığından!
Beni boğazlayıp haklı çıkıyor!
Yalancı yüz, tükenmez söz, ağırlığıyla

Alt ediyor haklıyı yanıltıyor adaleti!
Suçunu da ödüllendiriyor mahkeme kararıyla!
Bana edilen haksızlığa doyulmamış olacak ki,
Şimdi de iğrenç bir kitap dolaşüyor ortalıkta,
Okunması bile suç sayılabilir,
Öyle bir kitap ki, yakılmaya değer,
O alçak, yazanın da ben olduğumu söyler,
Oronte'un da işi kara çalmak el altından,
Tüm yaptığı haince yalan dolan!
Bu adam, sarayda namuslular katında,
Kendisine hep temiz yürekle, içtenlikle davrandım,
Gelmiş, istemediğim halde, sabırsızlıkla,
Yazdığı şiirin nasıl olduğunu soruyor.
Onu aldatmamak, gerçeği de gizlememek için
Açıkça düşündüğümü söylüyorum, uydurma
bir suçu üstüme atanlarla bir oluyor!
İşte artık en büyük düşmanım!
Bu düşmanlıktan da dünyada vazgeçmez,
Çünkü sonesini iyi bulmadım.
İşte, lanet olsun! İnsanlar böyle!
Bunları yaptıran da sivrilme hırsı.
İşte bu, onların temiz yürekliliği,
Erdem çabası, adaleti, onurları!
Yaratılan güçlülere de pek bakmamalı,
Bu ormandan, bu boğazkesenden kurtulmalı.
Madem ki kurtlar gibi bir arada yaşıyor insanlar,
Ömür boyunca göremezsiniz beni, alçaklar!

PHILINTE

Bence biraz çabuk karar veriyorsunuz,
Başınıza geleni o kadar da büyütmeyin.
Size yüklemeye kalktıkları suç
Tutuklanmanıza kadar varmadı.
Uydurma raporunun da kötülüğü kendine,
Başına iş açabilecek bir eylem.

ALCESTE

Onun başına mı? Korkmaz o böyle oyunlardan.
Onun tüm kötülükleri yapma izni var.
Bu olay, değil saygınlığına dokunmak,
Yarın daha iyi durumda olmasına yarar.

PHILINTE

Kısacası, bu gürültü patırtıya, size çullanmasına
Kimsenin kulak asmadığı anlaşıldı.
Korkacak bir şey yok bu bakımdan;
Davanıza gelince, yeniden görülmesi için
Kolaylıkla adalete başvurabilirsiniz
Ve bu karara karşı...

ALCESTE

Olmaz; bununla kalırım.
Bana herhangi bir kötülüğü olsa da,
Yargıtayın kararı bozmasından korkarım.
Çok görülüyor orada haklı davaların yitirildiği,
İstiyorum ki bu dava, gelecek kuşaklar için
Çağımız insanların kötülüklerinin
Önemli bir belirtisi, zorlu bir örneği kalsın.
Bu bana yirmi bin franga patlayacak;
Ama bu yirmi bin frank bana insanların
Haksızlıklarına karşı ağızma geleni söylemek,
Onlara tükenmez hınç beslemek hakkını veriyor!

PHILINTE

İyi ama...

ALCESTE

İyi ama, boşuna yoruluyorsunuz;
Bu konuda bana ne diyebilirsiniz?
Yüzüme karşı tüm olup bitenlerin iğrençliğini
Hoş görecektir kadar ileri gidecek değilsiniz ya?

PHILINTE

Hayır, ne dersiniz kabulüm.
Her şey yalan dolanla, çıkarıcılıkla yürüyor;

Gün uğursuzun, hileyle iş görenin,
Başka türlü yaratılmalıydı insanlar.
Ama ahlâk kıtlığı, toplumdan
Çekilmelerine neden olur mu?
İnsana özgü tüm eksiklikler
Yaşamda dünya görüşümüzü oluşturmaya yarar.
Erdemin bulduğu en güzel görev de bu;
Her şey doğruluğa bürünseydi,
Tüm insanlar açık yürekli, haksever, uysal
Olsalardı, yararlanmazdık erdemlerden,
Çünkü haklıysak, başkasının haksızlığına
Dayanabilmek için onlardan yararlanırsınız;
Bunun gibi, gerçekten erdemli bir insan...

ALCESTE

Biliyorum, çok güzel konuşursunuz;
Düşünce düzeniniz her zaman iyi;
Ama hem vaktiniz, hem güzel sözleriniz güme gidiyor.
Aklım, iyiliğim için, bırak her şeyi diyor.
Kolay kolay dilimi tutamıyorum;
Laf ağzımdan çıktı mı, geri almam;
Bu yüzden de başıma bin türlü bela alırım.
Bırakın, tartışmadan Célimène’i bekleyeyim.
Buraya ne diye geldim, anlaması gerek.
Bakalım, gönlünde sevgi var mı bana,
İşte o zaman anlaşılacak gerçek.

PHILINTE

Éliante’a çıkalım onu beklerken.

ALCESTE

Hayır çok sıkıntı var içimde.
Siz gidin, beni de rahat bırakın
Şu karanlık köşecikte, kara üzgünlüğümle.

PHILINTE

Tuhaf bir arkadaşlık beklerken,
Gider, Éliante’ı buraya inmeye zorlarım.

2. Sahne

CÉLİMÈNE, ORONTE, ALCESTE

ORONTE

Evet sayın bayan, tatlı bağlarla beni tümünden
Kendinize bağlamak, sizin bileceğiniz iş.
Bu konuda iyice emin olmalıyım sizden.
İnsan sevdi mi, hoşlanmaz kararsızlıktan.
Tutkunluğum sizde bir etki bırakabilmişse,
Çekinmemelisiniz bunu açığa vurmak için.
Bunun için de, önünde sonunda, sizden istediğim,
Artık Alceste’i istemekte ısrar etmemeniz,
Benim uğruma ondan vazgeçmek,
Bugünden tezi yok, onu buradan defetmek.

CÉLİMÈNE

Ona bu kadar kızmanızın önemli bir sebebi mi var,
Sık sık duydum değerinden söz ettiğinizi.

ORONTE

Gereksiz bu açıklamalar bayan.
Sorun şu, bu durumda söyleyeceğiniz nedir.
Rica ederim, seçin: Ya ben, ya o;
Benim kararım sizinkini bekliyor.

ALCESTE

(Çekildiği köşeden çıkarak.)

Evet, hakkı var, seçmek gerek,
İstediği de benim istediğime uyuyor,
Beni de zorluyor böyle bir duygu, bu yüzden buradayım;
Sağlama bağlamak istiyorum sevgimi,
Bu iş artık sürüncemede kalamaz,
Açık seçik konuşmanın zamanı geldi.

ORONTE

Tedirgin edici bir yangınlıkla,
Hiç köreltmek istemem sevgide başarınızı.

ALCESTE

Kıskansam da kıskanmasam da, ben de
Onun gönlünden hiçbir şeyi sizinle paylaşmam.

ORONTE

Benim yerime sizin sevginizi seçerse...

ALCESTE

Size en ufak bir eğilim gösterirse...

ORONTE

Söz veriyorum, hiçbir diyeceğim kalmaz artık.

ALCESTE

Söz veriyorum açıkça, bir daha onu görmem.

ORONTE

Hiç etkilenmeden konuşun bayan.

ALCESTE

Düşündüğünüzü çekinmeden söyleyebilirsiniz bayan.

ORONTE

Gönlünüz kimi çekiyorsa söyleyin.

ALCESTE

Kesip atacaksınız, ikimizden birini seçeceksiniz.

ORONTE

Nasıl? Demek bu seçme güç geliyor size!

ALCESTE

Demek bir şey demiyorsunuz, karar veremiyorsunuz!

CÉLİMÈNE

Tanrım! Ne yersiz bir yakarış,
İkinizde de zerrece akıl kalmamış!
Kimi tutuğumu açığa vurmayı bilirim,
Şu anda gönlüm değil duraksayan.
Kuşkusuz, aranızda asılıp kalmış değil.
Dilek belirlemek kolay şey,
Ama doğrusu, çok sıkılıyorum
Böyle ulu orta bir şey söylemekten.
Gönül kırıcı bulduğum bu sözler
Böyle bir arada iken söylenmemeli.

Birbirimizle savaşmaya varıncaya dek,
Bir insan, eğilimini açığa vurabilir;
Daha yumuşak belirtiler de
Sevdaliya çabasının umutsuzluğunu anlatabilir.

ORONTE

Hayır, hayır, korkmam açık söyleyişten,
Kendi payıma böyle isterim ben.

ALCESTE

Ben de açık konuşulsun istiyorum.
Hem de anlı şanlı biçimde yapılmalı,
Gözeterek, kollayarak da konuşmayın,
Çünkü herkesin sizinle olmasına önem verirsiniz.
Ama geciktirmemeli, kararsızlık da yok artık.
Ne düşündüğünüzü söylemelisiniz açık açık,
Söylemezseniz, bu olumsuz bir yargıdır
Kendi payıma, susmanızın ne demek olduğunu bilirim,
Bunun altındaki kötü anlamı söylenmiş sayarım.

ORONTE

Öfkenize teşekkürler bayım,
Ben de burada dediklerinizi diyorum.

CÉLİMÈNE

Bu düşüncesiz hevesinizle yoruyorsunuz beni!
Doğru mu benden bu istediğiniz?
Beni bundan alıkoyan nedeni söylemedim mi?
İşte Éliante geliyor, söylesin ne düşündüğünü.

3. Sahne

ÉLIANTE, PHILINTE, CÉLİMÈNE,
ORONTE, ALCESTE

CÉLİMÈNE

Kafalarına koymuşlar bir kez,
Burada canımı yakıyorlar benim!

İkisi de, aynı coşkunlukla,
Gönlüm hangisinde, söylememi istiyorlar
Yüzlerine karşı vereceğim kararlar da,
İkisinden birine bu sevdadan vazgeç diyeceğim.
Söyleyin bana, olur mu böyle şey?

ÉLIANTE

Bu konuda burada bana danışmayın.
Belki de yanlış kapıyı çalıyorsunuz;
Ben, ne düşünürlerse onu söyleyenlerden yanayım.

ORONTE

Boşuna direniyorsunuz bayan.

ALCESTE

Tüm kurnazlığınız destek görmüyor burada.

ORONTE

Konuşmalı, konuşmalı, denge tutmayı bırakmalı.

ALCESTE

Sürmemeli bu suskunluk.

ORONTE

Tartışmalarımızı bitirmek için tek söz yeter.

ALCESTE

Konuşmasanız da ne söylediğinizi duyuyorum.

4. Sahne

ARSINOÉ, CÉLİMÈNE, ALCESTE, ÉLIANTE, ACASTE,
CLITANDRE, ORONTE, PHILINTE

ACASTE

(*Célimène'e.*)

İkimiz de bayan, sizi üzmeden,
Küçük bir işi aydınlatmaya geldik birlikte.

CLITANDRE

(*Oronte ile Alceste'e.*)

Çok uygun bir zamanda geliyorsunuz,
Siz de bu işe karışmış oluyorsunuz.

ARSINOÉ

(Célimène'e.)

Şaşırmışsınızdır beni görünce;
Bu baylar yüzünden buraya geldim.
İkisi beni buldu, yakındı bana
Kalbimin asla inanmayacağı bir yazıdan
Bir yazıdan yakındılar.
Benim size o kadar saygım var ki,
Böyle bir kötülük edeceğinize hiç inanmam
İnanmadım en sağlam kanıtlarına.
Dostluk, bakmaz ufak tefek anlaşmazlıklara.
Bu kara çalmadan sizi arındırmak için
Onlarla size gelmek istedim.

ACASTE

Evet, yumuşak bir anlayışla
Bakalım ne diyeceksiniz buna.
Siz bu mektubu Clitandre'a mı yazdınız?

CLITANDRE

Bu sevgi mektubunu Acaste'a mı yazdınız?

ACASTE

(Oronte ile Alceste'e.)

Baylar, bu yazı anlaşılmaz değil sizler için,
Kuşkum yok. İnceliği, hangi elin
Yazdığını anlamakta güçlük çektirmez size;
Okuma yorgunluğuna değer:

*Siz çok garip bir insansınız: Şen yaradılıştan olmamı
kınıyorsunuz ve sizinle olmadığım zaman, dünyaların
benim olduğunu başıma kakıyorsunuz. Bundan daha
haksız şey olmaz, bir an önce gelip bu küçük düşürme-
yi bağışlamamı istemezseniz, bunu yaşadıkça yanınıza
komam. Hani şu bizim "Vikont" olacak koca bece-
riksiz...*

Buradadır herhalde.

Hani şu bizim “vikont” olacak koca beceriksiz, ki onunla başlıyorsunuz yakınmalarınıza, hiç bana gelecek bir adam değil; onun üç çeyrek saat boyunca, suda halkalar yapmak için kuyuya tükürük attığını görelî, hiç de iyi şeyler düşünmedim onun için. Küçük markiye gelince...

Övünmek gibi olmasın baylar, bu benim.

Küçük markiye gelince, dün, uzun süre koluma girdi, çöp gibi ince bir şey; kokoz kibarlardan. Yeşil kurdeleli adam...

(Alceste’e.)

Bu zar size, bayım.

Yeşil kurdeleli adam, kimi zaman, sert davranışlarıyla, asık suratıyla beni eğlendiriyor; ama çoğu zaman da dünyanın en çekilmez adamı. Uzun ceketli adam...

(Oronte’a.)

Buyurun paketiniz.

Uzun ceketli adam, kültür diye tutturmuş, dünya bir araya gelse, istemese, gene de yazar; dediğini dinlemek sıkıntısına katlanamam; düzyazısı, şiiri kadar sıkıcı. Ak-lınıza şunu koyun ki, sandığınız gibi, her zaman pek öyle kendimi eğlendirmiyorum; beni sürükledikleri bütün toplantılarda kendinizi aratıyorsunuz; sevilen insanlarla birlikte olmak, hoşlandığımız şeylere çok güzel çeşni katıyor.

CLITANDRE

Şimdi de sıra bende.

Sözünü ettiğiniz sizin Clitandre, pek iyilik taslıyor; benim dostluğum da son sırada. Sevildiğini sanacak kadar zıdır; siz de öylesiniz sevilmediğinizi sanıyorsanız. Aklınız varsa duygularınızı onunkilerle değiştirin; istediğiniz kadar gelip beni görün, yakamı bırakmayan üzüntülere katlanmama yardım etmek için.

Çok iyi bir karakter örneği var burada,
Bayan, bunun adına da ne derler bilirsiniz?
Neyse, ikimiz de gidip her yerde
Kişiliğimizin parlaklığını anlatacağız.

ACASTE

Diyeceğim var size, konu da ilginç;
Ama değmez size öfkelenmek;
Küçük markilerin, üzüntülerini unutturabilecek
Çok değerli kişilikleri olduğunu gösterirdim size.

5. Sahne

CÉLIMÈNE, ÉLIANTE, ARSINOÉ, ALCESTE,
ORONTE, PHILINTE

ORONTE

Oldu mu ya? Bu, beni yıkmaktır,
Hele bana yazdıklarınızdan sonra!
Gönlünüz, aldatıcı sevgilerle sever görünüp,
Sırasıyla bütün insanlara adanmış kendini!
Bırakın, yaman aldandım, aldanmam bir daha,
Kendinizi tanıtmakla iyilik ettiniz bana;
Ben, kazanıyorum geri verdiğinizizi,
Yitirdiğinizle de öcümü alıyorum.

(Alceste'e.)

Sevginize engel olmuyorum artık,
Sayın bayanla da işinizi bitirebilirsiniz.

6. Sahne

CÉLIMÈNE, ÉLIANTE, ARSINOÉ,
ALCESTE, PHILINTE

ARSINOÉ

(*Célimène'e.*)

İşte kapkara bir mektup;
Susmak olmaz, dokundu bana.
Görölmüş mü sizinkilere benzer davranışlar?
Ben başkalarının yararıyla ilgilenmem.

(*Alceste'i göstererek.*)

Ama bayım, onun gibi değerli, onurlu,
Sizi taparcasına seven, mutluluğunuzun
Size bağladığı bir insan,
Gerekir miydi?..

ALCESTE

Bırakın rica ederim,
Kendi yararlarımı kendim düzenleyeyim,
Gereksiz çabalara kalkışmayın.
Gönlüm, benim işlerimle uğraştığınızı görüyor,
Ama çabanızı karşılayacak durumda değil;
Sonra da, acısını çıkarmak için, başka
Birini seçersem, sizi düşünecek değilim.

ARSINOÉ

Durun hele! Bunu aklımdan geçiriyorum,
Sizin için düşüp bayılıyorum mu sanıyorsunuz?
Ben sizi kendini beğenmiş biri biliyorum,
Kendinizi de beğenebilirsiniz elbette.
Malın döküntüsü var bu bayanda
Pek üstüne düşmeye gelmez.
Lütfedin, aldanmayın ve onu bu kadar yüceltmeyin,
Benim gibiler size gerekli değil;
Onun için yanıp tutuşmakla iyi edersiniz,
Ben de yanıyorum bu güzel birleşme olsun diye.

(*Çıkar.*)

7. Sahne

CÉLİMÈNE, ÉLIANTE, ALCESTE, PHILINTE

ALCESTE

(*Célimène'e.*)

İşte böyle! Gördüm, duydum her şeyi ama sustum,
Herkes benden önce konuşsun istedim,
Bilmem yeterince kendimi tutabildim mi,
Şimdi artık...

CÉLİMÈNE

Evet, istediğinizi söyleyebilirsiniz.
Yakınmaya da hakkınız var,
Ne isterseniz, başıma kakmaya hakkınız var.
Söylüyorum: Haksızım, üzgünüm,
Boş özürler bulmaya da bakmayacağım.
Burada ötekilerin yanıp yakılmalarına aldırmadım,
Ama size haksızlık ettim diyorum.
Hınç duymakta elbette haklısınız.
Beni ne kadar suçlu gördüğünüzü biliyorum,
Sizi aldattığım açıkça ortada,
Benim için ne kadar kötü konuşsanız yeridir.
Konuşun, razıyım.

ALCESTE

Ah! Konuşabilir miyim hiç?
Sevgimin üstesinden mi geleceğim konuşmakla?
Size ne kadar hıncım olsa,
Kendimde beni dinleyecek yürek nerede?

(*Éliante ile Philinte'a.*)

Karşılıksız sevgi nelere kâdir, görüyorsunuz,
Güçsüzlüğümün tanıkları yaptım ikinizi de.
Ama işin doğrusu, daha her şey bitmedi,
Göreceksiniz, onu iyice kızdıracağım.
Göstereceğim, bize yanlışlıkla akıllılar dendiğini
Tüm kalplerde, onun her zaman insani olduğunu

(*Célimène'e.*)

Evet, inanılmaz yaratık, unutmak isterim kötülüklerinizi;
Gönülden bağışlamasını bilirim yazdıklarınızı,
Adına güçsüzlük diyerek örteceğim hepsini,
Yeter ki tüm insanlardan kaçmak isteğime,
Yaşamaya ant içtiğim çölde bana
Yardım etmeye, vakit geçirmeden
Arkamdan gelmeye karar veresiniz
Ancak bu yoldan, herkesin gözünde,
Yazdıklarınızın kötülüğünü bağışlatabilirsiniz
Ve soylu bir insanın tiksindiği bu rezillikten
Sonra, gene de sevebilirim sizi.

CÉLIMÈNE

Yaşlanmadan dünyaya küsmek,
Çölünüze gidip kendimi gömmek, öyle mi!

ALCESTE

Sevgimi sevginizle karşılırsanız
Sizin için ne önemi olur dünyanın?
Benimle gerçekleşemez mi istedikleriniz?

CÉLIMÈNE

Yalnızlık, yirmi yaşındaki bir ruhu ürkütür.
Benimki, böylesi bir kararı verecek
Kadar güçlü, dayanıklı değil.
Kendimi size adamam gerekiyorsa,
O türlü bağları sıkılaştırabilirim
Ve birleşme...

ALCESTE

Hayır, şimdi sizden tiksiniyorum,
Sadece bu geri çevirme, hepsinden ağır.
Madem ki tatlı bağlarla,
siz hiçbir şeyi bende bulamıyorsunuz,
Ben de sizde bulamıyorum,
Olan oldu. İstemiyorum sizi, bu ağır davranış,
Oldum olası korkunç zincirlerinizden kurtaracak beni.

(Célimène çıkar; Alceste, Éliante ile konuşur.)

8. Sahne

ÉLIANTE, ALCESTE, PHILINTE

ALCESTE

(*Éliante'a.*)

Bayan, erdemleriniz var güzelliğinizi süsleyen,
Açık yürekliliği yalnız sizde gördüm;
Uzun zamandır gerçekten gözde tutuyorum sizi.
Bırakın, size hep böyle değer vereyim,
İzin verin, türlü sıkıntılarıyla
Gönlüm size tutsaklık onurunu kazanmasın.
Buna layık görmüyorum kendimi ve anlamaya başlıyorum.
Tanrı beni böyle bir bağlılık için yaratmamış.
Hem, değerimize erişemeyecek birinin
Geri çevirdiği şey, size saygısızlık olurdu.
Sonra da...

ÉLIANTE

Bu düşünceyi izleyebilirsiniz:
Yardım elimi uzatmaktan çekinmemişimdir;
İşte dostunuz, öyle sıkıntılara kapılmadan,
Rica edersem, beni alabilir.

PHILINTE

Ah bayan! Bu onur, içimi yakan istek,
Kanımı canımı veririm onun için.

ALCESTE

Dilerim, gerçek sevinçleri tatmak için,
Bu duyguları her zaman paylaşırsınız birbirinizle!
Her yandan hainliğe uğramış, haksızlıkla ezilmiş,
Kötülük kaynayan bir kuyudan çıkıyorum,
Dünya üzerinde sapa bir yer arıyorum,
Şerefli insanın özgürlüğünün bulunduğu bir yer.

PHILINTE

Gidelim bayan, gidelim, bütün gücümüzle,
Onu tasarladığından vazgeçirelim...